

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему

«Структура капіталу суб'єкта господарювання хлібопекарської галузі та
обґрунтування пропозицій щодо її оптимізації»

Виконав здобувач 4 курсу, групи ПТБ-22
спеціальності 076 Підприємництво,
торгівля

та біржова діяльність

Кравченко Віталій Віталійович

Керівниця: канд. екон. наук, доцентка
Поліщук Ірина Георгіївна

Рецензентка: канд. екон. наук, доцентка
Нікульнікова Ганна Володимирівна

Кривий Ріг
2026

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами
Ступінь вищої освіти бакалавр
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

ЗАТВЕРДЖУЮ:
зав. кафедри ЕОУП,
д-р екон. наук, проф.
Альона ШАХНО

«_____» _____ 2026 рік

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачеві

Кравченко Віталію Віталійовичу

1. Тема роботи «Ефективність використання інструментів товарних бірж у діяльності підприємств агробізнесу та обґрунтування пропозицій щодо її підвищення».

Керівниця теми Поліщук Ірина Георгіївна, канд. екон. наук, доцентка.

Затверджені наказом по університету від «16» березня 2026 року № 146с.

2. Строк подання здобувачем роботи: 19.06.2026.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, офіційні статистичні та аналітичні матеріали, а також фінансова звітність ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» за 2021–2024 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні напрацювання за останні роки щодо характеристики структури капіталу підприємства; оптимізація структури капіталу; проаналізувати техніко-економічні показники виробничої діяльності ПрАТ «Концерн хлібпром» за 2021-2024 роки, провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства; визначити фактори, що впливають на формування структури капіталу підприємства; оптимізація структури капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ».

5. Перелік графічного матеріалу: Структура капіталу підприємства; Аналіз техніко-економічних показників господарської діяльності ПрАТ «Концерн хлібпром» за 2021-2024рр; Аналіз структури капіталу ПрАТ «Концерн хлібпром» за 2021-2024рр; Пропозиції щодо оптимізації структури капіталу підприємства.

6. Дата видачі завдання

«17» березня 2026 року.

7. Консультація по розділах роботи

Розділ	Консультантка	Підпис, дата	
		Завдання видала	Завдання прийняла
Розділ 1	доц. Поліщук І. Г..	12.04.2026	28.04.2026
Розділ 2	доц. Поліщук І. Г..	28.04.2026	15.05.2026
Розділ 3	доц. Поліщук І. Г..	15.05.2026	31.05.2026

Нормоконтроль

_____ (підпис)

Ірина ПОЛІЩУК

Календарний план виконання роботи

№	Назва етапу випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Співбесіда зі здобувачем за тематикою роботи, узгодження переліку рекомендованої нормативної, інструктивної, навчальної літератури	17.03.2026	
2	Збір матеріалів до випускної кваліфікаційної роботи	18.03.2026 – 31.03.2026	
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної роботи	01.04.2026 – 11.04.2026	
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	12.04.2026 – 28.04.2026	
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	29.04.2026 – 15.05.2026	
6	Підготовка III розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	16.05.2026 – 31.05.2026	
7	Підготовка вступної частини та висновку	01.06.2026 – 04.06.2026	
8	Перевірка роботи керівницею та доопрацювання роботи	05.06.2026 – 09.06.2026	
9	Отримання відгуку керівниці	10.06.2026	
10	Перевірка роботи на унікальність авторського тексту за допомогою Інтернет-Системи Strikeplagiarism.com	20.05.2026 – 09.06.2026	
11	Отримання резолюції завідувачки кафедри про допуск до захисту	15.06.2026	
12	Отримання рецензії	16.06.2026 – 19.06.2026	
13	Захист роботи на засіданні Екзаменаційної комісії	25.06.2026	

Здобувач

Віталій КРАВЧЕНКО

Наукова керівниця

Ірина ПОЛІЩУК

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну роботу за темою
«Структура капіталу суб'єкта господарювання хлібопекарської галузі та
обґрунтування пропозицій щодо її оптимізації»

Кваліфікаційна робота: 83 с., 22 табл., 8 рис., 8 формул, 47 джерел, 4 додатки.
Об'єкт дослідження: структура капіталу підприємства ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ».

Мета роботи: обґрунтування пропозицій щодо оптимального використання капіталу підприємства хлібопекарської галузі.

Предмет дослідження: Структура капіталу суб'єкта господарювання хлібопекарської галузі та обґрунтування пропозицій щодо її оптимізації.

Методи дослідження: системний аналіз та узагальнення, статистичний, аналітичний, графічний та факторного аналізу.

У кваліфікаційній роботі проведено аналіз сучасної літератури щодо економічної сутності структури капіталу підприємства. Розглянуто основні методичні аспекти з оцінювання структури капіталу на підприємстві.

На прикладі ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» здійснено аналіз його виробничо-господарської діяльності та техніко-економічних показників. Докладно прослідковано динаміку показників використання фінансових ресурсів підприємства: їх структуру та рух; ефективність використання капіталу.

На прикладі ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» здійснено аналіз його виробничо-господарської діяльності та техніко-економічних показників. Проаналізовано структуру капіталу підприємства та показники ефективності діяльності підприємства. Визначено, що структура капіталу у 2024 році була надто ризикованою, тому варто для ПрАТ «Концерн Хлібпром» у плановому році зменшити використання позик до 63%, а частку власного капіталу збільшити до 37%. При цьому можна було б звести фінансовий ризик до допустимого рівня та отримувати вигоду від використання кредитних ресурсів.

У роботі при розрахунках використано програмний продукт Microsoft Office Excel.

СТРУКТУРА КАПІТАЛУ, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ПОЗИКОВИЙ
КАПІТАЛ, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, КРЕДИТОРСЬКА
ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ ЛЕВЕРИДЖ, ОПТИМІЗАЦІЯ
СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	9
1.1. Економічний зміст та класифікація капіталу підприємства	9
1.2. Оцінка та аудит структури капіталу підприємства	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО- ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ»	26
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» за 2021-2024 роки	26
2.2. Аналіз структури капіталу підприємства за 2021-2024 роки	39
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ»	52
3.1. Факторний аналіз темпів зростання власного капіталу підприємства ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ»	52
3.2. Обґрунтування пропозицій щодо оптимізації структури капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ»	59
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Структура капіталу є чинником, який безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства – його платоспроможність і ліквідність, величину доходу, рентабельність діяльності. Оцінка структури джерел коштів підприємства проводиться як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами бухгалтерської інформації.

Ринкові перетворення в Україні принципово змінили умови функціонування підприємств, у тому числі умови формування і використання їхніх фінансових ресурсів. Нині механізми фінансування діяльності підприємств істотно змінилися. Як наслідок, є багато питань як теоретичного, так і практичного характеру, які пов'язані з управлінням капіталу підприємств як певної сукупності його фінансових ресурсів.

Структура капіталу – це сукупність фінансових коштів підприємства з різних джерел довгострокового фінансування, а якщо говорити точніше – співвідношення власних і позикових фінансових коштів, використовуваних у господарській діяльності. Структура впливає на коефіцієнт рентабельності активів і власного капіталу, визначає коефіцієнти фінансової стійкості та платоспроможності і формує співвідношення прибутковості і ризику капіталу. У структурі капіталу відображається співвідношення позикового і власного капіталів, залучених для фінансування довгострокового розвитку компанії.

В економічній літературі питанням сутності капіталу, його формам, значенню в економічному розвитку присвячено чимало публікацій. Так, зокрема, можна виділити роботи економістів А. Сміта, Д. Рікардо, В. Парето, Д. Міля, Дж.М. Кейнса, П. Самуельсона, а також праці сучасних фахівців, таких як В. Шарп, Ю. Брігхем, С. Росс, Г. Вестерфілд, Ф. Чі Ченг, Д. Фіннерті та інші. У проведенні науково-теоретичного обґрунтування основ управління структурою капіталу підприємства важливе місце посідають праці вітчизняних вчених-економістів: В.М. Суторміної, М.Д. Білик, А.М. Поддєрьогіна, О.О. Терещенка, Г.Г. Кірейцева, В.П. Савчука, Є.Г. Рясних, Л.О.

Коваленко, Л.М. Ремньової та інших.

Мета випускної бакалаврської роботи полягає у оцінці структури капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» та його оптимізації.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені й вирішені такі завдання:

- ✓ визначення економічного змісту та класифікації структури капіталу підприємства;
- ✓ оцінка методичних підходів до управління структурою капіталу підприємства;
- ✓ здійснення аналізу фінансово-економічної діяльності ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» за 2021-2024 роки;
- ✓ проведення аналізу структури капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» за 2021-2024 роки;
- ✓ виявлення факторів впливу на темпи зростання власного капіталу компанії;
- ✓ розробка шляхів оптимізації структури капіталу підприємства.

Об'єктом дослідження є структура капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ».

Предметом дослідження є оптимізація структури капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ».

Для вирішення поставлених задач використано методи техніко-економічного, кореляційно-регресійного, факторного та ситуаційного аналізу. У процесі виконання бакалаврської роботи були використані такі прикладні комп'ютерні програми як MS Word та MS Excel.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Економічний зміст та класифікація капіталу підприємства.

Економічна категорія «капітал» досить часто вживається у господарській діяльності та є важливою його складовою та фінансовою стороною його майбутнього зростання. Капітал може бути отриманий від операційної діяльності, може бути залучений від боргового або акціонерного фінансування. Для успішного функціонування бізнесу необхідно мати визначений капітал, який являє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на набуття прав і привілеїв, необхідних для здійснення її господарської діяльності. Щодо трактування економічної сутності терміну «капітал», то слід зазначити, що він має неоднозначне тлумачення як у вітчизняній, так і зарубіжній науковій літературі. Навіть якщо розглядати трактування капіталу з точки зору різних економічних наук, то вже можна помітити певну неоднозначність. У табл. 1.1 приведені деякі наукові підходи до трактування досліджуваного поняття.

Як можемо зробити висновок, більшість наведених підходів визначають сутність капіталу як виключно фінансового ресурсу, який працює для продуктивних або інвестиційних цілей, що на нашу думку, є звуженим та обмеженим баченням. Дослідивши історичні етапи формування сутності поняття капітал, ми виділили як мінімум сім основних (рис. 1.1)

Оцінюючи історичний розвиток досліджуваного поняття, можемо помітити, що різні автори наводять численні аргументи щодо точності тієї чи іншої теорії тлумачення капіталу, ми вважаємо, що «капітал» багатоаспектний і його слід розглядати щонайменше у трьох проявах, а саме фінансовому – як джерело фінансування активів, матеріальному – речовому забезпеченні та

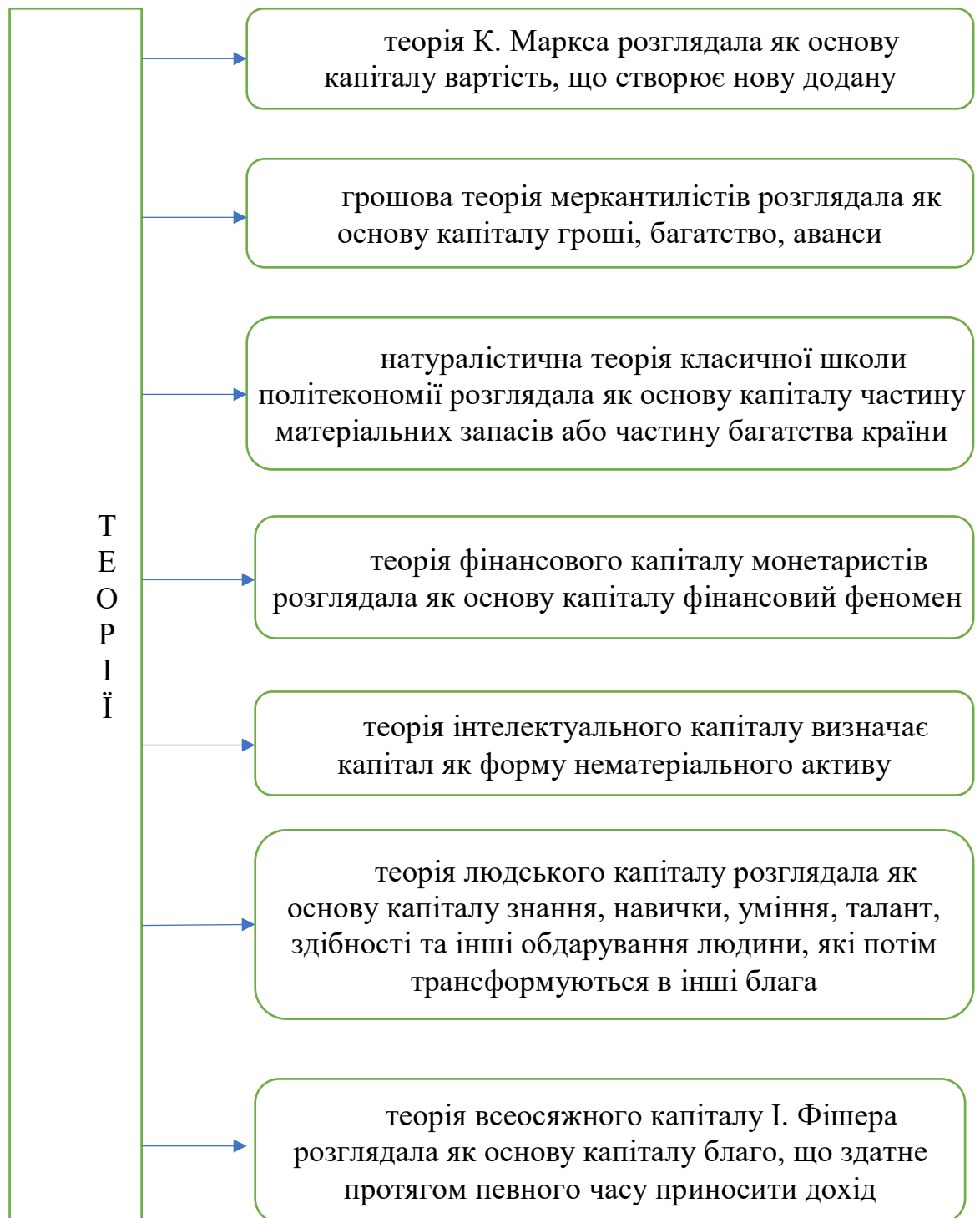

Рисунок 1.1 - Історичні етапи формування сутності поняття капітал.

Джерело: Складено автором [16, 27]

інтелектуальному – людському. Проведений аналіз наукової літератури [24; 50; 55] дав змогу згрупувати основні специфічні риси капіталу, які виділяють науковці-економісти.

Таблиця 1.1 - Наукові підходи до трактування поняття «капітал»

Автор	Сутність
І.О. Бланк	Капітал – це загальна вартість коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формі, що інвестовані у активи підприємства [2, с. 251]
Р. Брейлі, С. Майєрс Ф. Аллен	Капітал є сукупністю фінансових інструментів, що випущено у вільний обіг і підкріплені реальними активами, здатними генерувати доход [3]
С. Брю, К. Макконелл	Капітал виступає у формі ресурсів, які створено внаслідок виробничого процесу і які використовуються з метою виробництва товарів і послуг, капіталом є товари, які безпосередньо не спрямовані на задоволення потреб людини, наприклад, інвестиції, засоби виробництва [5].
В.Д. Базилевич	Капітал – це складний, багаторівневий та багатоаспектний феномен, який визначає самоорганізацію господарської діяльності, що спрямована на самозростання вартості [16, с. 354]
В. Б. Кочкодан	Капіталом є система відносин економічної власності, відповідно яким знаряддя праці чи інші об'єкти власності надають можливість їх власникам присвоювати частину неоплаченої праці інших працівників у сферах суспільного відтворення [24]
Г.О. Крамаренко, О.Е. Чорна	Капітал – фінансові ресурси, за рахунок яких засновується господарчий процес, і які використовуються у виробничому процесі для отримання прибутку [26]
Н. П. Лубкей	Капітал є запасом благ у вигляді грошових коштів і капітальних товарів, які залучають в економічний процес як інвестиційні ресурси і фактори виробництва для одержання доходу. Функціонування яких засноване на принципах ринкової економіки [31]
Д. Е. Пономарьов	Капітал є сукупністю кількісно вираженого фінансового фонду і фізичних засобів, що характеризуються певними якостями та направлені на отримання доходу [40]

Джерело: Складено автором.

За першою ознакою розрізняють стадію формування, за якою капітал буває:

- початковий – утворений на стадії створення підприємства (статутний капітал, акціонерний капітал, вклади членів товариства);
- похідний – утворений у процесі діяльності підприємства та сформований за валовим і чистим доходом, доходом від різних видів діяльності.

Наступною ознакою можна вважати джерело формування капіталу, згідно з яким існує власний, мобілізований на фінансовому ринку і перерозподілений капітал.

Третьою ознакою капіталу є термін його використання суб'єктами

господарювання у процесі своєї діяльності:

- короткостроковий капітал – використовується менше 1 року;
- середньостроковий – більше 1 року;
- довгостроковий капітал – більше 5 років.

Наступна ознака оцінює капітал за характером його оборотності та визначає капітал як:

- основний – джерелом якого є амортизація;
- оборотний капітал – оборотні кошти.

П'ята ознака – призначення капіталу, враховує стадію життєвого циклу суб'єкта господарювання та передбачає спрямування капіталу на фінансування суб'єкта господарювання, розширення виробництва та розвитку, на санаційні заходи.

Остання ознака визначає рівень ризику капіталу та характеризує його ризикованість в умовах економічної нестабільності, фінансових потрясінь, криз і трансформаційних процесів. Теоретично, підприємство має різноманітні варіанти залучення коштів, тобто формування структури капіталу. Тому, з поняттям «капітал» тісно пов'язана категорія «структура капіталу», яку досліджували українські та зарубіжні науковці. Основні наукові підходи до трактування зазначеного поняття представлені нами у табл. 1.2.

На нашу думку, структуру капіталу підприємства слід визначати як частку співвідношення фінансових ресурсів підприємства, залучених на довгостроковій та короткостроковій основі у позику або власність, необхідних для задоволення потреб фінансових та господарської діяльності для реалізації стратегічних пріоритетів стабілізації фінансового стану. Це визначення відрізняється від розглянутих у джерелах [8; 9; 11; 14; 20; 22] комплексним характером, що поєднує мету, елементи та умови формування капіталу підприємством.

Враховуючи те, що більшість науковців розглядають капітал через призму трьох складових: фінансову, матеріальну та інтелектуальну, відповідно, структура капіталу має бути оптимізована щонайменше у

відповідних визначених напрямках.

Таблиця 1.2 - Наукові підходи до трактування поняття «структура капіталу»

Автор	Сутність трактування
С. О. Домбровська	Структура капіталу – це сукупність фінансових ресурсів підприємства з різних джерел довгострокового фінансування, а точніше – співвідношення власних і позикових фінансових ресурсів, що використовуються в господарській діяльності [15, с. 15]
В. О. Дмитрук, Ю. В. Максимець	Структура капіталу є фактором, який безпосередньо впливає на фінансове становище підприємства – рівень його довгострокової платоспроможності, доходу, абсолютного прибутку і, як наслідок, рентабельності [13]
О. В. Єгорова, Л. О. Дорогань- Писаренко, Ю. М. Тютюнник	Структура капіталу підприємства відображає співвідношення джерел позикового та власного фінансування, необхідного для його функціонування [18, с. 105]
О.Д. Щербань, О.І. Невдачина	Структура капіталу – особливе логічне поняття, введене в сучасний фінансовий аналіз для позначення співвідношення джерел позики та власного фінансування, яке приймається підприємством для реалізації своєї ринкової стратегії [44]
І.А. Бланк	Структура капіталу – це співвідношення власного капіталу, довгострокового позикового капіталу та короткострокової банківської позики [2, с. 176]
О. С. Патуга, К. Є. Пришко	Структура капіталу – це співвідношення всіх форм, що використовуються підприємством у своїй діяльності, і всіх форм позикових джерел фінансування [37]

Джерело: Складено автором

У зв'язку з цим доцільно аналізувати оптимальність структури капіталу з використанням усіх трьох підходів до тлумачення її сутності, що визначить відповідні завдання такої оптимізації (табл. 1.3). Відповідно, першим і досі практично недослідженим є питання про оптимальне співвідношення фінансової, матеріальної та інтелектуальної й людської складових у структурі капіталу підприємства.

Розглядаючи численні публікації з оптимізації структури капіталу підприємства та враховуючи принцип збалансованості, можна сказати, що єдино можлива пропорція між матеріалами і фінансовими складовими має бути 1:1, а розмір частки інтелектуального капіталу жодним чином не

вивчається та не враховується експертами до структури капіталу.

Таблиця 1.3 - Напрями оптимізації структури капіталу підприємства залежно від трактування його сутності

Трактування терміну «капітал»	Завдання оптимізації структури капіталу підприємства (співвідношення елементів)
Як фінансові ресурси (фінансова концепція капіталу)	обсяг необхідних коштів, джерела їх залучення; час, на який відповідний капітал залучається, та термін його повернення; середньозважена вартість капіталу, найприйнятніші інструменти такого залучення; взаємо доповнення або ж взаємо виключення різних інструментів та способів фінансування, їх взаємозв'язок та взаємовплив; ступінь концентрації операційного й загального управління; розподіл між необхідними внесками власників та заробленим прибутком тощо.
Як матеріальний ресурс (матеріально-речова концепція капіталу)	розміщення коштів в оборотному та постійному капіталі; розміщення коштів в матеріальній його частині та нематеріальних активах; розміщення коштів в основних засобах, запасах, зобов'язаннях та їх складових; джерела фінансування тих чи інших активів тощо.
Як виробничі відносини або інтелектуальний (людський) капітал (інтелектуальна людська концепція капіталу)	розміщення коштів в матеріальній та інтелектуальній складових; співвідношення окремих елементів інтелектуального потенціалу підприємства тощо.

Джерело: Складено автором [6, 7]

При формуванні основного капіталу підприємства використовуються два джерела: власні та позикові кошти (рис. 1.2)

Очевидно, що капітал підприємства має значний вплив на фінансову стійкість підприємства, оскільки:

– зміна вартості основного капіталу призводить до зміни майже всіх його показників: показників поточної платоспроможності, маневреності, забезпеченості оборотних засобів та їх елементів власним оборотним капіталом тощо;

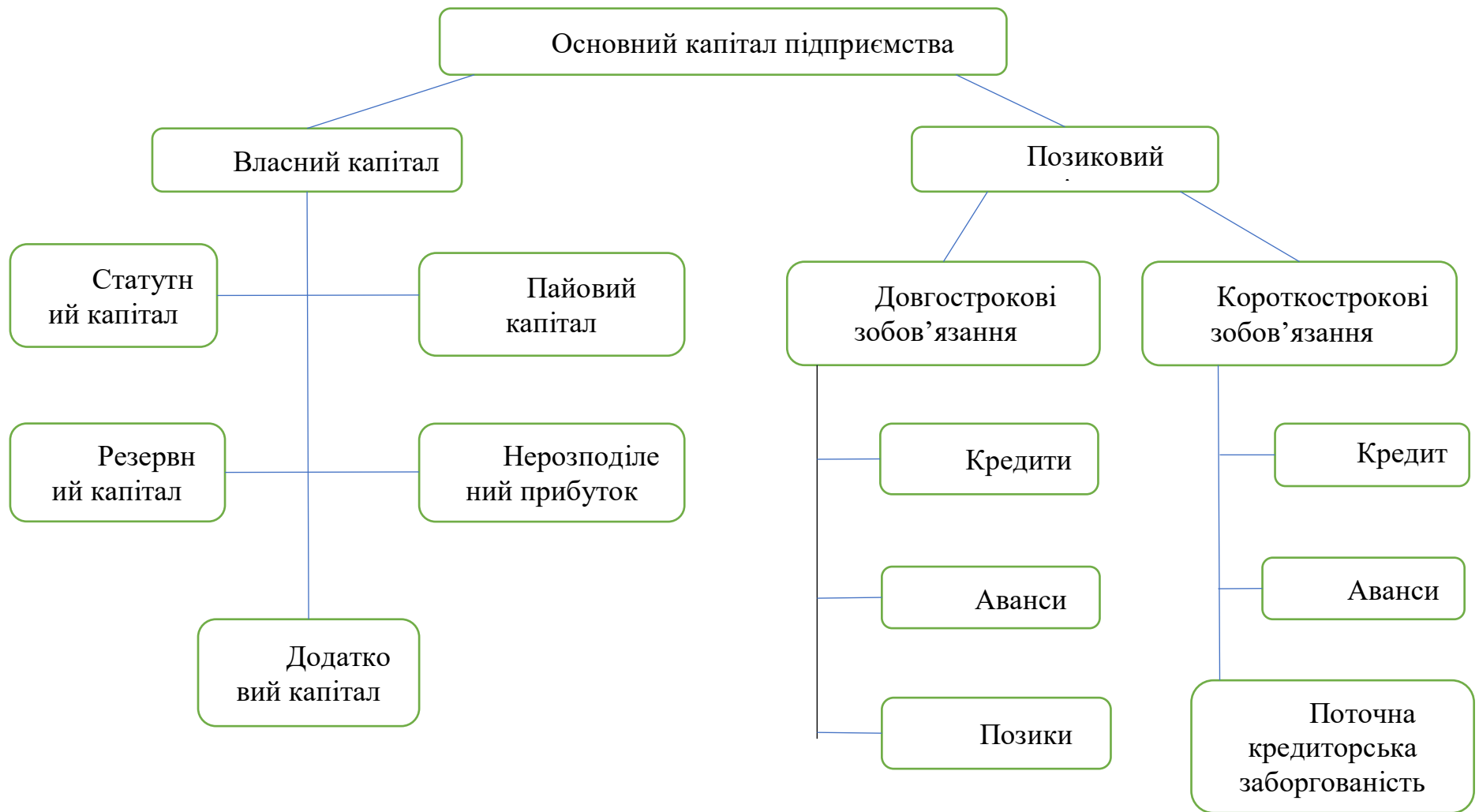

Рисунок 1.2 - Джерела формування основного капіталу підприємства

Джерело: Складено автором [6, 7, 8]

– структура основного капіталу, рівень використання, ефективність та інтенсивність функціонування, склад та стан основних фондів, тенденції їх відтворення визначають вартісні характеристики основного капіталу та є факторами, що впливають на фінансову стійкість.

Основними складовими власного капіталу є статутний капітал, додатковий, пайовий, резервний капітал та нерозподілений прибуток. При використанні позикових коштів, незалежно від фінансового стану підприємства, короткострокова та довгострокова заборгованість має бути погашена протягом певного терміну відповідно до заздалегідь визначеної суми [3, с. 55].

Управління капіталом – це управління структурою та вартістю джерел фінансування (зобов'язань) для підвищення прибутковості власного капіталу та спроможності підприємства розрахуватися з кредиторами та акціонерами [4, с. 41]. Для успішного формування капіталу компанії необхідно:

- провести теоретичний аналіз концептуальних методів визначення сутності та значення капіталу промислового підприємства та з'ясувати економічний зміст поняття «корпоративний капітал», щоб належним чином побудувати та удосконалити метод аналізу структури капіталу;

- удосконалити інформаційне забезпечення аналізу нагромадження капіталу підприємства, знайти методи оптимізації;

- удосконалити методіку аналізу структури капіталу підприємства з метою об'єктивного вивчення стану та визначення можливостей його оптимізації;

- дослідити вплив суми залучених коштів та витрат на погашення їх вартості на платоспроможність підприємства для встановлення контролю за ними;

- удосконалити методіку аналізу оптимізації структури капіталу підприємства для пошуку резервів підвищення ефективності його діяльності;

- розробити метод аналізу потреб компанії в додатковому капіталі для обґрунтування розміру потреби підприємства в коштах [4, 5].

Основним змістом механізму управління капіталом є:

- система нагляду за корпоративною фінансовою діяльністю (у тому числі: національний нагляд та правовий нагляд у сфері використання капіталу; ринкові механізми регулювання фінансової діяльності підприємств; внутрішні механізми регулювання окремих аспектів фінансової діяльності підприємств.);

- система зовнішньої підтримки фінансової діяльності підприємства (державні та інші зовнішні форми фінансування підприємств);

- система фінансового важеля (основні чинники в процесі прийняття та реалізації управлінських рішень щодо формування та використання капіталу підприємства: економічні важелі, такі як ціна, відсотки, прибуток, чистий грошовий потік, дивіденди, пені, пені, пені, тощо);

- фінансова методологія (основні методи і прийоми обґрунтування та контролю управлінських рішень щодо управління капіталом: техніко-економічні методи розрахунків, балансові методи, економіко-статистичні методи тощо);

- система фінансових інструментів (договірні зобов'язання передбачають механізм виконання певних управлінських рішень підприємства щодо формування та використання капіталу та визначення його фінансових відносин з іншими суб'єктами господарювання) [6].

Основною метою управління капіталом є підвищення ринкової вартості бізнесу. Оскільки капітал є основою для створення та розвитку будь-якого бізнесу, управління ним має займати одне з найважливіших місць в управлінні бізнесом.

Тому управління капіталом, підвищення його якості, на нашу думку, є важливим завданням фінансового менеджменту, у тому числі й у питаннях забезпечення фінансової безпеки підприємства.

1.2. Оцінка та аудит структури капіталу підприємства.

Формування капіталу суб'єктів господарювання відбувається на різних етапах функціонування та на основі множинності складових власного, залученого та запозиченого капіталів з урахуванням національних, галузевих та інших особливостей.

Для аналізу структури капіталу суб'єкта господарювання переважно застосовують відносні показники.

В нормативно-правових актах з питань оцінки фінансового стану підприємств показникам структури капіталу надано належну увагу. У Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 № 351 [41] передбачено аналіз частки капіталу в балансі підприємства (К1, МК1), частка боргу підприємства до активів (К7, МК7). У Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара від 14.07.2016 № 616 [41] передбачено аналіз частки власного капіталу в балансі підприємства (К3, коефіцієнт фінансової незалежності).

Методичні рекомендації зі складання звіту про управління не передбачають окремого напрямку, присвяченому структурі капіталу, проте за напрямом «Ліквідність та зобов'язання» рекомендується наводити інформацію про наявні зобов'язання, їх види та строки їх погашення, умовні зобов'язання, їх види та оцінка їх можливого впливу на ліквідність [37].

Аналіз структури капіталу за підходами вітчизняних вчених застосовує більшу кількість показників, що дає можливість дотримати вимоги комплексності та інформаційності. Оптимальним вважаємо сукупність наступних показників: – коефіцієнт фінансової стійкості – відношення

власного та позикового капіталів; – коефіцієнт фінансової стабільності – відношення власного капіталу та довгострокового позикового капіталу до загальної вартості капіталу; – коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) – відношення власного капіталу до загальної вартості капіталу; – коефіцієнт фінансової залежності – відношення позикового капіталу до загальної вартості капіталу; – коефіцієнт фінансового ризику (левериджу) – відношення позикового та власного капіталів; – коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів – відношення довгострокових зобов'язань та суми власного капіталу, довгострокових зобов'язань;

– коефіцієнт короткострокової заборгованості – відношення короткострокові зобов'язань та позикового капіталу; – коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань – відношення довгострокових зобов'язань та власного капіталу; – коефіцієнт структури позикового капіталу – відношення довгострокового позикового капіталу та короткострокового позикового капіталу. Нормативні значення за такими показниками структури капіталу відсутні, проте для транспортних підприємств доцільно враховувати значення Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 № 351 [41].

Формульне забезпечення аналізу структури капіталу за інформаційним забезпеченням відповідно до форми 1 фінансової звітності підприємств наведено у табл. 1.4.

Проведення аудиту структури капіталу доцільно проводити як складову загальної аудиторської перевірки транспортних підприємства або окремо за ініціативи стейкхолдерів. Проведення аудиту структури капіталу умовно можна поділити на кілька змістовних етапів:

1. Ознайомлення з діяльністю транспортного підприємства, особливостями його діяльності, наявністю сформованого за рахунок різних складових капіталу (за складовими власного капіталу, довгострокових зобов'язань та поточних зобов'язань).

Таблиця 1.4 - Формульне забезпечення аналізу структури капіталу підприємства

Показник	Формула
Коефіцієнт фінансової стійкості	$\frac{\text{ф. 1 р. 1495}}{\text{ф. 1р. 1595} + \text{ф. 1р. 1695}}$
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\frac{\text{ф. 1р. 1495} + \text{ф. 1р. 1595}}{\text{ф. 1р. 1900}}$
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{\text{ф. 1р. 1595} + \text{ф. 1р. 1695}}{\text{ф. 1р. 1900}}$
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$\frac{\text{ф. 1 р. 1495}}{\text{ф. 1р. 1900}}$
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\frac{\text{ф. 1р. 1595}}{\text{ф. 1р. 1495} + \text{ф. 1р. 1595}}$
Коефіцієнт фінансового ризику (левериджу)	$\frac{\text{ф. 1р. 1595} + \text{ф. 1р. 1695}}{\text{ф. 1р. 1495}}$
Коефіцієнт структури позикового капіталу	$\frac{\text{ф. 1 р. 1595}}{\text{ф. 1р. 1695}}$
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	$\frac{\text{ф. 1 р. 1695}}{\text{ф. 1р. 1595} + \text{ф. 1р. 1695}}$
Коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань	$\frac{\text{ф. 1 р. 1595}}{\text{ф. 1р. 1495}}$

Джерело: Складено автором [2, с.314]

2. Планування аудиту структури капіталу та узгодження плану з стейкхолдерами.

3. Перевірка та підтвердження правильності обліку складових капіталу відповідно до положень Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 30.11.1999 р. № 291, Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291, НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 11 «Зобов'язання», МСБО або МСФЗ тощо); дослідження первинних документів, якими здійснювалося формування статутного капіталу, резервного капіталу, кредитні договори, виписки банку; перевірка дотримання графіку погашення кредиту, перевірка дотримання графіку нарахування і сплати відсотків за користування кредитом тощо. На даному етапі проводиться розрахунок структури капіталу та рекомендованих показників, порівняння їх з

нормативними (плановими, цільовими) значеннями.

4. Підведення підсумків аудиту, яке передбачає складання аудиторського звіту та розробка сукупності рекомендацій для підприємства з структури капіталу.

Сучасні умови функціонування суб'єктів підприємництва України, що характеризуються високою нестабільністю, вимагають від керівників активізації управлінських рішень в напрямку розширення діяльності та зростання фінансово-економічних показників підприємств. Базою розвитку та подальшого ефективного існування будь-якого підприємства є капітал завдяки здатності генерувати грошові потоки та створювати нову вартість. Тому менеджмент підприємства повинен забезпечити ефективне управління та своєчасного коригування структури капіталу, оскільки саме оптимальна структура капіталу дозволяє отримувати максимальний прибуток, рентабельність, фінансову стійкість та високі показники ліквідності й платоспроможності.

Висока роль капіталу в економічному розвитку підприємства і забезпеченні задоволення інтересів держави, власників і персоналу визначає його як головний об'єкт фінансового управління підприємством, а забезпечення ефективного його використання належить до найбільш відповідальних завдань фінансового менеджменту. Управління капіталом – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства [2, с.259].

Управління капіталом підприємства направлене на вирішення таких основних завдань [1]:

- 1) формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;
- 2) оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;

3) забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику;

4) забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності;

5) забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;

6) забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників;

7) оптимізація обороту капіталу;

8) забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Управління капіталом підприємства, як і весь процес управління, в залежності від термінів має два напрями: стратегію і тактику управління [1], що тісно пов'язані між собою. Під стратегією розуміється загальний напрямок і спосіб використання засобів для досягнення поставленої мети.

Налагоджений механізм управління капіталом передбачає [8]: чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх дотриманням у плановому періоді; удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання усіх видів капіталу; розроблення напрямків оптимізації процесу управління капіталом, а також їхнього аналізу і запровадження; розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами; розроблення загальної стратегії управління капіталом; використання у процесі управління економічних методів і моделей, зокрема під час аналізу і планування; орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом.

Напрями управління капіталом підприємства поділяються на [21]: управління власним капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо формування власного капіталу за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел); управління залученим капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо збільшення капіталу підприємства за рахунок таких внутрішніх джерел, як додаткові внески учасників (засновників), випуск акцій тощо);

управління позиковим капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо збільшення капіталу підприємства за рахунок таких зовнішніх джерел, як банківський кредит, товарний (некомерційний) кредит, емісія облігацій тощо).

Структура капіталу, яка використовується підприємством, визначає багато аспектів не тільки фінансової, але й операційної та інвестиційної його діяльності, справляє активний вплив на кінцеві результати цієї діяльності. Вона впливає на коефіцієнт рентабельності активів і власного капіталу (тобто на рівень економічної і фінансової рентабельності підприємства), визначає систему коефіцієнтів фінансової стійкості і платоспроможності (тобто рівень основних фінансових ризиків), формує спів відношення доходності і ризику у процесі розвитку підприємства.

В умовах ринкової економіки для підприємств усіх форм власності й організаційно-правового статусу основними джерелами формування фінансового капіталу виступають як власні, так і позикові кошти [22]. Існують такі базові стратегії управління капіталом:

- ✓ консервативна, метою якої є отримання доходності вищої, ніж за банківськими депозитами за значно менших ризиків, ніж на ринку акцій;
- ✓ збалансована, де очікується отримання доходності, що порівнюється з середньоринковою за найліквіднішими акціями, але з меншим ризиком;
- ✓ ризикова, де метою є отримання максимального приросту активів; індексна призначена для інвесторів, які мають на меті отримання інвестиційного доходу з портфеля цінних паперів, сформованого на основі індексу [22].

Зазначимо, що структурними елементами системи стратегічного менеджменту формування та використання капіталу є дві підсистеми: система, яка управляє процесом акумуляції та розподілу фінансових ресурсів (суб'єкти управлінського процесу) та система, якою управляють в процесі формування та розподілу капіталу (об'єкти управлінського впливу).

Структура капіталу – це сукупність фінансових коштів підприємства з різних джерел довгострокового фінансування, а якщо говорити точніше –

співвідношення власних і позикових фінансових коштів, використовуваних у господарській діяльності. Оптимальне співвідношення позикового і власного капіталів залежить від їх величини. Зміна структури капіталу може впливати на вільні грошові потоки, впливаючи на рішення менеджерів, пов'язані з формуванням бюджету капітальних вкладень, а також визначаючи витрати, пов'язані з банкрутством і фінансовою ліквідацією об'єкта. Таким чином, структура капіталу впливає як на вільні потоки грошових коштів, так і на середньозважену вартість капіталу будь-якої компанії [28].

Оптимальна структура капіталу – це співвідношення між власним і позиковим капіталом, що забезпечує найбільш ефективну пропорційність між прибутковістю та фінансовою стійкістю підприємства. Єдиного рецепту раціонального співвідношення власного та позикового капіталу не існує. Проте існує ряд об'єктивних і суб'єктивних факторів, використання яких дозволяє цілеспрямовано сформувати структуру капіталу, яка б забезпечувала умови для найбільш ефективного його використання підприємством. Не існує єдиного оптимального підходу щодо співвідношення структурних елементів капіталу для різних підприємств або для одного підприємства на весь термін його життєвого циклу. Тому у процесі оптимізації структури капіталу підприємства необхідно встановлювати його цільову структуру, тобто таке співвідношення власних та позикових коштів, яке дозволяє забезпечити досягнення вибраного критерію оптимізації: прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості тощо. Існують різні методичні підходи до вирішення проблеми оптимізації структури капіталу. Одним з них є оптимізація структури капіталу на основі визначення величини ефекту фінансового левериджу (ефекту фінансового важелю).

Фінансовий леверидж – це використання підприємством позикового капіталу, що впливає на зміну рентабельності власного капіталу, а отже, створює йому можливість отримати додатковий дохід із власного капіталу. Саме показник, який буде відображати рівень цієї додаткової рентабельності власного капіталу при альтернативних варіантах структури капіталу,

називають ефектом фінансового левериджу (ЕФЛ).

Ефект фінансового левериджу – це показник, який визначає рівень додатково сформованої рентабельності власного капіталу при іншій структурі позикового капіталу та вважає, що він є одним із основних механізмів реалізації важливого завдання фінансового менеджменту – максимізації прибутковості при заданому фінансовому ризику. Розрахунок ефекту фінансового левериджу здійснюється за такою формулою:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - C_{\text{п}}) \times (\text{ВРА} - C_{\text{пк}}) \times \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}$$

де ЕФЛ – ефект фінансового левериджу, %;

$C_{\text{п}}$ – ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом;

ВРА – валова рентабельність активів, %;

$C_{\text{пк}}$ – середньозважена ціна позикового капіталу, %;

ПК – середній розмір позикового капіталу, тис. грн;

ВК – середній розмір власного капіталу, тис. грн.

У наведеній формулі виділяють три розрахункові елементи:

1) податковий коректор $(1 - C_{\text{п}})$, який є для підприємства зовнішнім чинником та воно не може на нього впливати;

2) диференціал фінансового левериджу $(\text{ВРА} - C_{\text{пк}})$, тобто різниця між валовою рентабельністю активів та середньозваженою ставкою відсотку за позиковим капіталом;

3) плече фінансового левериджу $(\text{ПК}/\text{ВК})$, тобто співвідношення позикового та власного капіталу підприємства.

Ефект фінансового важеля можна розглядати не тільки як інструмент максимізації рентабельності власного капіталу на основі регулювання пропорцій власного та позикового капіталу, але й як вимірник рівня фінансового ризику підприємства [29].

Диференціал є основою росту ефекту фінансового левериджу, а плече – це інструмент посилення дії ефекту фінансового левериджу. Однак, чим вище плече фінансового левериджу, тим більше у підприємства позикових кошів,

тобто тим більш ризикованою є його структура капіталу. Це буде впливати на підвищення вартості кредитних коштів та, відповідно, буде знижувати рівень диференціалу фінансового левериджу.

Зростання ефекту фінансового левериджу за умови незмінності рівня оподаткування та обсягів власних коштів можна досягти за рахунок збільшення розмірів позикового капіталу. Також це можна зробити за рахунок підвищення ефективності використання активів підприємства або завдяки залученню більш дешевих кредитних ресурсів.

Результати аналізу особливостей формування структури капіталу підприємств України показали, що вони фінансують свою діяльність переважно за рахунок позикових коштів, тобто мають потенційну можливість для збільшення ефекту фінансового левериджу.

Зміни у структурі капіталу на користь позикових коштів знижують платоспроможність вітчизняних підприємств та їхню фінансову стійкість. Доцільно провести подальші дослідження взаємозв'язку структури капіталу вітчизняних підприємств з рівнем рентабельності власного капіталу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» за 2021-2024 роки.

Приватне акціонерне товариство «Концерн Хлібпром» (ПрАТ «Концерн Хлібпром») займається виробництвом хлібних, хлібобулочних, кондитерських та тістових напівфабрикатів [39;40].

ПрАТ «Концерн Хлібпром» – одне з найбільших підприємств з виробництва хліба на українському ринку, воно було створено у 2003 році. Компанія включає в себе 5 виробничих підприємств: 2 хлібозаводи у Львові («№1» та «№5»), завод з виготовлення хлібобулочних напівфабрикатів, завод в центральному регіоні країни «Вінницяхліб» та борошномельний комплекс «Явірмлин». У 2014 році компанія також почала виготовляти каву, і зараз активно працює в цьому напрямку [26].

Цех кондитерських виробів – хлібне підприємство, яке при запровадженні європейських сортів хліба, проводить консультації з технологами з таких країн як: Бельгія, Франція, Австрія, Німеччина, Італія, Польща.

Борошномельний комплекс «Явірмлин» – один із найпотужніших млинів у Львівській області, він виробляє 120 тонн на добу.

На сьогоднішній день на ВП «Львівський хлібозавод № 1» ПрАТ «Концерн Хлібпром» працює близько 700 осіб. Його потужність становить 130 тонн на добу. Асортимент підрозділу налічує 19 найменувань хлібобулочних виробів та 11 сортів хліба, а також на хлібозаводі виготовляють «живий» сухий хлібний квас та панірувальні сухарі.

Львівський хлібозавод № 5 виробляє більше 40 класичних та особливих

сортів хліба а також близько 30 видів здобних виробів. Для виробництва продукції підприємство використовує тільки натуральну сировину без додавання синтетичних домішок і консервантів.

Сьогодні «Вінницяхліб» виготовляє приблизно 200 тонн продукції на добу. Основні види продукції заводу: стандартні сорти хліба, здобні вироби, печиво, кондитерські та бараночні вироби [28]. Уся продукція ПрАТ «Концерн Хлібпром» має сертифікацію відповідно до вимог міжнародних стандартів якості та безпеки продуктів харчування (ISO 9001:2009; ISO 22000:2005 HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points); IFS Food Standard) [23;24]. Популярністю користуються такі вироби, як [24]: європейська преміум-продукція (багети, чабатти, круасани); житні сорти хліба «Карпатський» та «Гетьманський»; заморожена продукція; печиво; здобні сухарі та пряникобубликові вироби; заморожені тістечка; пряники «Північні» та «Молодіжні», сушки ванільні; печиво вівсяне; сушки дитячі, пряники з какао та смаком топлено го молока; пісочне печиво; тістечка «Брауні»; брендове печиво преміум класу Т М «BANDINELLI»; торти «Ягідна насолода», «Моккачіно», «Лимончелло», «Білий Трюфель» та «Грильязний».

Кожного дня торгові марки Agrola, Вінницяхліб, 2GO, Bandinelli, Panerini, «Любляна» і Джуні виготовляють приблизно 160 тонн хлібних, хлібобулочних, кондитерських та тістових напівфабрикатів [28].

ПрАТ «Концерн Хлібпром» вважається одним із найбільших інвесторів та роботодавців в регіонах своєї присутності. На підрозділах Львівської та Вінницької областей працює близько 3000 осіб. ПрАТ «Концерн Хлібпром» приділяє багато уваги відбору та навчанню персоналу, компанія намагається створювати сприятливий клімат для роботи та професійного росту. Працівники підприємства проходять програму адаптації для новачків, а в подальшому можуть підвищувати свою кваліфікацію, навчаючись у відомих бізнес-школах та університетах [43]. В компанії також запроваджена система управління LEAN (бережливе виробництво), дана система здійснює організацію процесу виробництва таким чином, щоб підприємство могло

отримати більший обсяг продукції з меншими зусиллями [49;50].

Зараз на ринку України діє понад 1000 хлібопекарських підприємств (40% – промислове виробництво; 50-60% – приватні пекарні; 7-12% – цехи підприємств). Понад 60% хлібної продукції виробляють такі підприємства: ПрАТ «Київхліб» (13,5%), ТОВ «Хлібні інвестиції» (11,1%), ПрАТ «Концерн «Хлібпром» (15,6%), ТОВ «Комбінат хлібопечення «Кулиничі» (9,4%), ТМ «Формула смаку» (8,8%), ТМ «Хлібодар» (5,9%), холдинг «Золотий урожай» Lauffer Group (13%); 10% виготовляють приватні пекарні, а останні 30% – хлібозаводи [23; 24]. Розподіл українського ринку хлібопекарських підприємств представлено на рисунку 2.1.

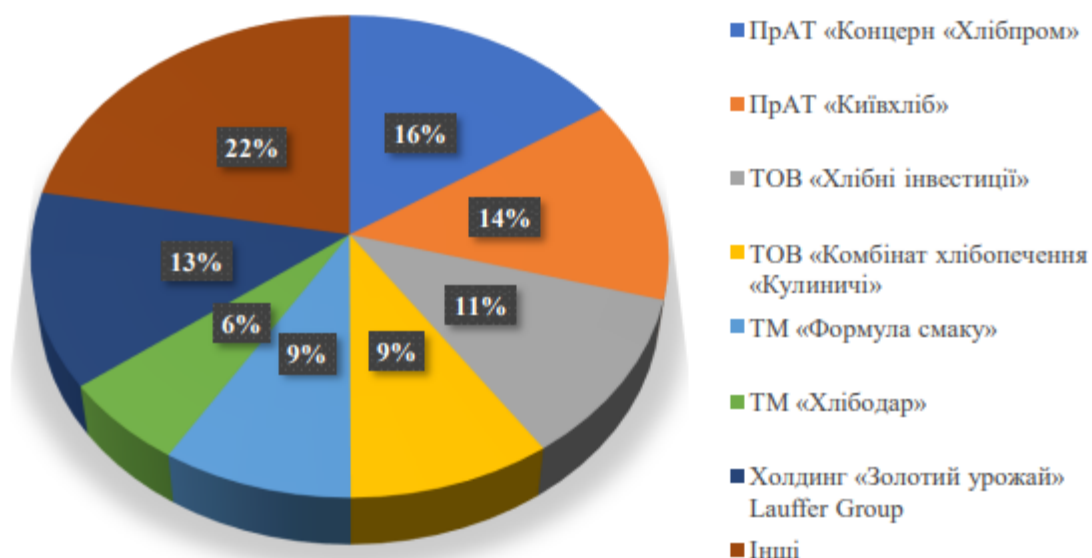

Рисунок 2.1 – Розподіл підприємств хлібопекарського виробництва на українському ринку

Джерело: Складено автором [25, 33].

Вироби ПрАТ «Концерн Хлібпром» можна придбати в західних та центральних областях України. Головними покупцями підприємства є: (виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання): ТОВ «АТБ Маркет» (м. Львів, м. Київ, м. Дніпро, м. Одеса), ТОВ «Сільпо-Фуд» (м. Львів, м. Київ, м. Одеса, м. Дніпро), ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» (м. Львів,

м. Київ, м. Дніпро, м. Одеса), ТОВ «ОККО- Драйв» (м. Львів, м. Київ, м. Дніпро, м. Одеса), ТОВ «Омега» (м. Київ, м. Дніпро); (виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості): ТОВ «Фора» (м. Київ), ТОВ «Еко» (м. Київ, м. Чернігів, м. Житомир), ТОВ «Караван-Дніпропетровськ» (м. Дніпро). Підприємство також має власні фірмові магазини, а завдяки впровадженню технології шокового заморожування, компанія змогла розширити свої ринки за межами України, а саме в таких країнах, як: США, Німеччина, Естонія, Велика Британія, Ізраїль та інші [43].

Аналіз основних показників діяльності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» наведено у таблиці 2.1.

По таблиці 2.1 можна побачити, що чистий дохід від реалізації продукції на протязі 2021-2024 років поступово зростає і досягає 2035558 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції теж поступово зростає на протязі аналізованого періоду і досягає у 2024 році 1303380 тис. грн.(рис.2.2).

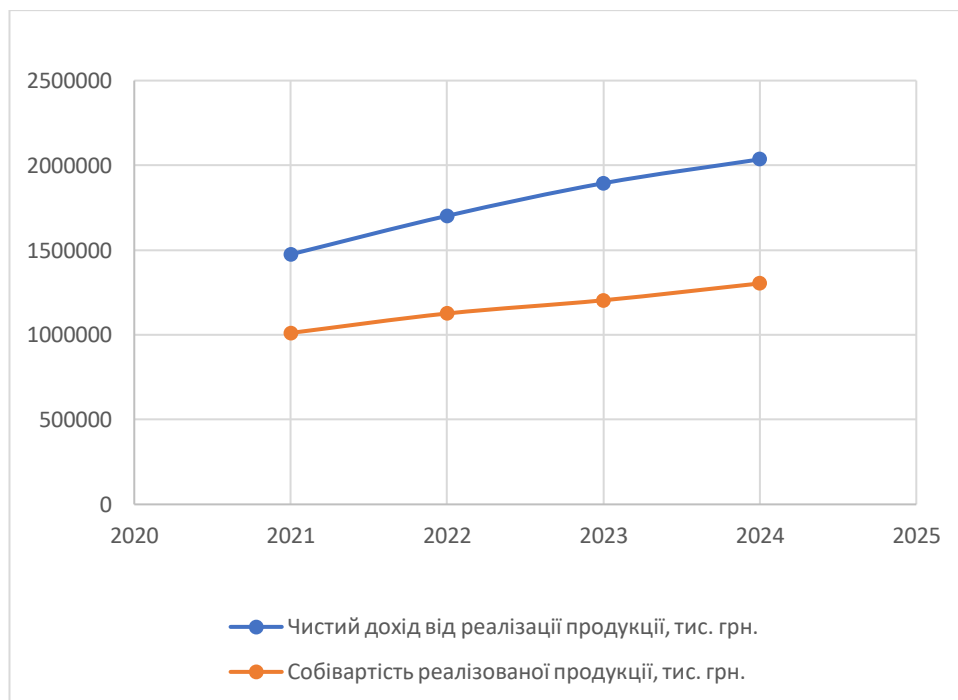

Рисунок 2.2 – Динаміка показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2021-2024рр.

Джерело: Складено автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Таблиця 2.1 - Техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2021-2024рр.

Показник	2021	2022	2023	2024	Відхилення , %					
					2022/ 2021		2023/ 2022		2024/ 2023	
					+/-	%	+/-	%	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1474880	1702061	1894700	2035558	227 181	15,40	192 639	11,32	140 858	7,43
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1011340	1126074	1204104	1303380	114 734	11,34	78 030	6,93	99 276	8,24
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції грн./грн.	0,69	0,66	0,64	0,64	-0,03	-4	-0,02	-0,03	0	100
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	496029	499466	635103	671032	3437	6,9	135637	27,15	35929	5,65
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	576128	581239	734144	866716	5111	0,9	152905	26,3	132572	18,1
Фондовіддача, грн./грн.	2,94	3,41	2,98	3,03	0,47	-	-0,43	-	0,05	-
Фондомісткість, грн./грн.	0,34	0,29	0,34	0,33	-0,05	-	0,05	-	-0,01	-
Фондоозброєність, тис. грн./особу	182,9	178,89	239,39	257,99	-4,01	-2,19	60,5	33,8	18,6	7,76
Власний капітал, тис. грн.	301352	322449	393275	325706	21097	7,0	70826	21,96	-67569	-17,18
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	39705	104050	73979	-16082	64 345	162,06	-30 071	-28,90	-90 061	-121,74
Валовий прибуток, тис. грн.	463540	575987	690596	732178	112 447	24,26	114 609	19,90	41 582	6,02
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	2712	2792	2653	2601	80	2,94	-139	-4,97	-52	-1,96
Чистий прибуток тис. грн.	17058	21097	70826	-67569	4 039	23,68	49 729	235,72	-138 395	-195,40
Рентабельність продукції, %	45,83	51,15	57,35	56,18	5,32	-	6,20	-	-1,18	-
Рентабельність продажів, %	31,43	33,84	36,45	35,97	2,41	-	2,61	-	-0,48	-
Рентабельність активів, %	2,96	3,62	9,64	-7,79	0,66	-	6,02	-	-17,43	-

Джерело: Розраховано автором згідно звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Величина витрат на 1 грн реалізованої продукції на протязі цих років знаходиться майже на одному рівні 0,69-0,64 грн/грн. Це свідчить про нормальну ситуацію на виробництві.

Власний капітал на протязі 2022-2023 років зростає відповідно на 7% та на 22%, а у 2024 році зменшується на 17%. Це негативна тенденція.

Фінансовий результат від операційної діяльності у 2022 році збільшився аж на 162%, а потім став зменшуватися у 2023- на 29%, у 2024 – майже на 122%. Це є негативною тенденцією. Відіграє велику негативну роль війна на Україні (рис. 2.1).

Чистий прибуток на протязі 2021-2023 років збільшувався відповідно на 24% -2022 рік, 235% - 2023 рік, а от у 2024 році зменшився на 195%. Це свідчить про те, що у 2024 році була складна ситуація на підприємстві (рис. 2.3).

Валовий прибуток зростає на протязі 2022-2024 років, але темп зростання зменшується відповідно у 2022 році – 24,26%, а у 2024 році – 6,02%.

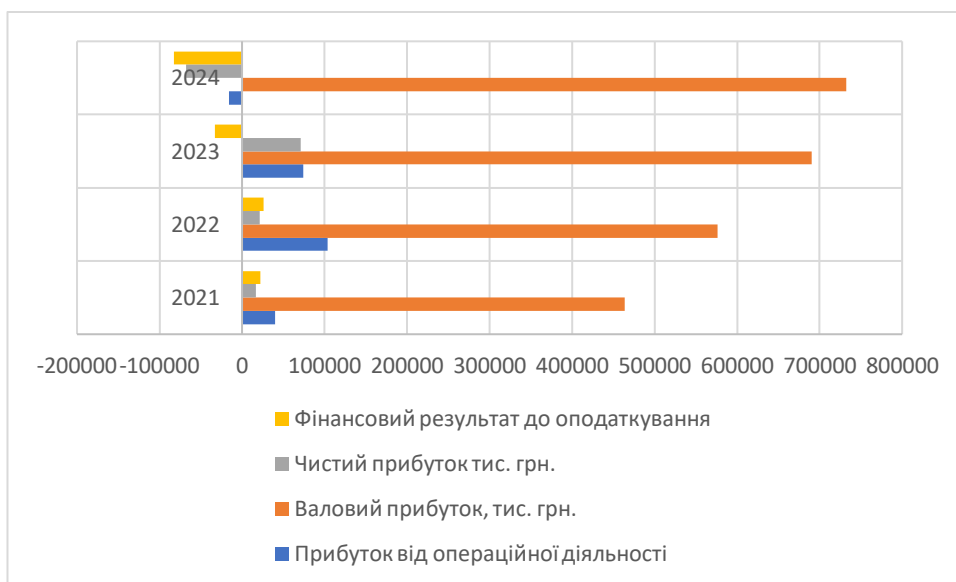

Рисунок 2.3 – Динаміка фінансових результативних показників ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2021-2024рр.

Джерело: Складено автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Що стосується основних виробничих засобів і необоротних активів підприємства, то можна прослідкувати, що розмір їх збільшується. Найбільше значення ОЗ досягли у 2024 році – 671032 тис. грн., активи у 2024 році – 866716 тис. грн.

Рентабельність активів (ROA) показує ефективність використання майна компанії для генерації прибутку. На протязі 2022-2023 років ми бачимо краще управління ресурсами: показники збільшуються. А у 2024 році показник має негативне значення. Значить підприємству слід звернути увагу на управління ресурсами.

Фондовіддача показує ефективність використання основних засобів виробництва і ми бачимо, на даному підприємстві цей показник знаходиться на майже однаковому рівні: 2,94 – 3,03 грн/грн. Фондомісткість відповідно знаходиться на одному рівні. Фондоозброєність визначає вартість основних виробничих фондів (машин, обладнання, будівель), які припадають на одного працівника підприємства. По таблиці ми бачимо, що цей показник зростає на протязі досліджуваного періоду і у 2024 році досягає 258 грн/особу. Це є позитивною тенденцією.

Визначимо показники ліквідності балансу за категоріями А1, А2, А3, А4 та показники П1, П2, П3, П4 (табл. 2.2). Вони використовуються для оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства, і дозволяють визначити, наскільки компанія може виконати свої фінансові зобов'язання та оплатити поточні витрати.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови: $A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$.

За даними табл. 2.2 можна зробити висновок, що за 2021-2024рр. підприємство не є абсолютно ліквідним, так як не виконується перша нерівність, тобто у підприємства не достатньо грошових коштів для розрахунку за своїми поточними зобов'язаннями.

Таблиця 2.2 – Аналіз ліквідності балансу підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2021-2024рр.

Групи активів	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Групи зобов'язань	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Платіжний надлишок або нестача			
										2021р.	2022р.	2023р.	2024р.
A1	9 456	35 439	8 534	5 285	П1	262 338	244 076	240 403	3 665 722	-252 882	-208 637	-231 869	-3 660 437
A2	126 194	94 415	127 303	114 261	П2	0	0	0	0	126 194	94 415	127 303	114 261
A3	137 609	209 221	197 211	202 119	П3	266 905	270 206	308 023	295 437	-129 296	-60 985	-110 812	-93 318
A4	576 128	581 239	734 144	866 716	П4	301 352	322 449	393 275	325 706	274776	258 790	340 869	541 010
Баланс	849 387	920 314	1 067 192	1 188 381	Баланс	830 595	836 731	941 701	4 286 865				

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35]

Таблиця 2.3 – Динаміка показників ліквідності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2021-2024рр.

№ з/п	Показники	Норм. знач.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відхилення (+/-)		
							2022/2021	2023/2022	2024/2023
1	Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності)	>2	1,04	1,39	1,39	0,09	0,35	0,00	-1,30
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	>1	0,52	0,53	0,57	0,03	0,01	0,03	-0,53
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,03605	0,14520	0,035499	0,0014417	0,10915	-0,10970	-0,03406

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35]

Також на протязі досліджуваного періоду не виконується третя нерівність, тобто запаси не покривають довгострокові зобов'язання.

Це критичний сигнал, який вказує на неможливість вчасно розрахуватися за боргами, вимагає реструктуризації або додаткового фінансування. Нерівність $A4 \leq П4$ має балансуєчий характер. Її виконання свідчить про наявність у підприємства власних оборотних коштів. Але для нашого підприємства ця умова не виконується на протязі 2021-2024 років. Тобто у підприємства недостатньо власних оборотних коштів.

Динаміка показників ліквідності показана у табл. 2.3. Коефіцієнт покриття за 2021-2024рр. менший за нормативне значення (>2). Це свідчить про те, що ПрАТ «Концерн Хлібпром» не має достатньо оборотних коштів для 100% покриття своїх поточних зобов'язань. Але значення коефіцієнта у 2021-2023 роках є більшим за 1,0 - тобто підприємство своєчасно повертає борги. А от у 2024 році ситуація погіршилася, підприємство має неліквідний баланс.

Коефіцієнт швидкої ліквідності за 2021-2024рр. не відповідає нормативному значенню (>1), і спостерігається негативна тенденція щодо зниження його значення, а саме на 0,53. Загалом це свідчить про неспроможність ПрАТ «Концерн Хлібпром» повністю погасити поточні зобов'язання підприємства за рахунок грошових коштів і очікуваних фінансових надходжень(дебіторська заборгованість).

Коефіцієнт абсолютної ліквідності за 2021-2024рр. має значення менші за нормативне. То, можна сказати, що ПрАТ «Концерн Хлібпром» не спроможне погасити поточну заборгованість за рахунок наявних грошових коштів, що свідчити про недостатність наявних грошових коштів.

Проаналізувавши ліквідність та платоспроможність ПрАТ «Концерн Хлібпром» перейдемо до аналізу фінансової стійкості (табл. 2.4).

На основі даних розрахунків, можна зазначити, що ПрАТ «Концерн Хлібпром» на протязі всього аналізованого періоду не має абсолютну стійкість фінансового стану. Сума власних оборотних коштів менша за вартість запасів господарюючого суб'єкта.

Таблиця 2.4 - Визначення типу фінансової стійкості ПрАТ «Концерн Хлібпром»

Показник	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.
Наявність власних оборотних коштів тис. грн.	-274 776	-258 790	-340 869	-541 010
Наявність довгострокових джерел формування запасів тис. грн.	-7 871	11 416	-32 846	-245 573
Показник загальної величини джерел формування запасів тис. грн.	274 684	339 104	334 171	321 809
Надлишок (+) або недостача (-) власних оборотних коштів тис. грн.	-404 584	-460 916	-531 864	-735 523
Надлишок (+) або недостача (-) довгострокових джерел формування тис. грн.	-137 679	-190 710	-223 841	-440 086
Надлишок (+) або недостача (-) загальної величини джерел формування запасів тис. грн.	144 876	136 978	143 176	127 296

Джерело: Розраховано автором згідно звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Для більш детального аналізу фінансової стійкості підприємства проаналізуємо відносні показники(табл. 2.5).

Значення коефіцієнту автономії за 2021-2024рр. не відповідає нормативному ($>0,5$). Підприємство в більшій мірі залежить від зовнішніх джерел фінансування і має найменшу питому вагу власного капіталу в загальній сумі балансу.

Значення коефіцієнту фінансової залежності більше за нормативне значення (<2). Це обумовлено зменшенням величини власного капіталу.

Значення коефіцієнт маневреності робочого капіталу менше за нормативне значення, тобто запаси підприємства не є мобільними.

Значення коефіцієнту фінансової стійкості в менше за нормативне (>1), це свідчить про низьку фінансову стійкість підприємства.

Коефіцієнт стійкості фінансування на підприємстві не відповідає нормативному значенню(0,8-0,9), таким чином можна зробити висновок, що на підприємстві не достатньо стійких джерел формування.

Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом за аналізований період не відповідає нормативному значенню($>0,2$). Це характеризує діяльність підприємства дуже низьким рівнем покриття матеріальних

оборотних активів.

Таблиця 2.5 -Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2021-2024 р.р.

№ з/п	Показники	Норм. знач.	2021	2022	2023	2024
1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,35	0,35	0,37	0,27
2	Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	2,82	2,85	2,72	3,65
3	Маневреність робочого капіталу	за планом	-14,01	17,71	-5,81	-0,79
4	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	>0,5	-0,03	0,04	-0,08	-0,75
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	0,55	0,54	0,58	0,38
6	Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	-	1,82	1,85	1,72	2,65
7	Коефіцієнт стійкості фінансування	0,8-0,9	0,67	0,64	0,66	0,52
8	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,65	0,65	0,63	0,73
9	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	<1	0,46	0,46	0,42	0,34
10	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	0,47	0,46	0,44	0,48
11	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	>0,1	-1,01	-0,76	-1,02	-1,68
12	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	0,49	0,45	0,456	0,342
13	Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	0,51	0,55	0,544	0,658
14	Коефіцієнт страхування бізнесу	>0,2	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
15	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	>0,2	-0,07	0,06	-0,17	-1,26

Джерело: Розраховано автором згідно звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35]

Значення коефіцієнту довгострокових зобов'язань (< 2) у двічі більше за нормативне значення, що свідчить про залучення до фінансування довгострокових кредитів. У структурі позикового капіталу у 2021 році 51% склали поточні зобов'язання, а у 2024 році 66% про що свідчить значення коефіцієнту поточних зобов'язань 0,51 та 0,658 (нормативне значення >0,5).

Значення коефіцієнту страхування бізнесу за 2021-2024рр. є нульовим, що є негативною тенденцією в діяльності підприємства. Отже, можна зробити висновок, що рівень платоспроможності та фінансової стійкості ПрАТ «Концерн Хлібпром» є низьким, що є негативною тенденцією за рахунок збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Проаналізувавши фінансовий стан ПрАТ «Концерн Хлібпром» перейдемо до аналізу його фінансових результатів (табл. 2.6) (Додаток В)

За 2021-2024 р.р. на ПрАТ «Концерн Хлібпром» чистий дохід (виручка від реалізації продукції) поступово збільшується за рахунок збільшення цін на хлібобулочні вироби).

Собівартість реалізованої продукції збільшувалася на протязі досліджуваного періоду. Основними факторами, що призвели до збільшення виробничої собівартості є :

- збільшення середніх цін на паливо-енергетичні ресурси;
- збільшення середніх цін на закупні сировину та матеріали.

Інші операційні доходи та інші фінансові доходи на протязі досліджуваного періоду збільшувалися, що є позитивною тенденцією.

Адміністративні витрати збільшувалися з 1021 року до 2024 року на 94% тому, що вони витрачалися на утримання адміністративного апарату із-за збільшення зарплати.

Витрати на збут збільшилися з 271273 тис. грн. у 2021 році до 410297 тис. грн. у 2024 році через збільшення реалізації продукції на 33%.

Збільшення інших операційних витрат на протязі 2021-2024 років відбулося за рахунок збільшення собівартості товарів, що реалізуються згідно договорів комісії (бух.рах.9021) та відображенням фінансового результату з продажу іноземної валюти, у зв'язку з чим витрати з продажу іноземної валюти збільшилися (бух.рах.942).

Величина фінансових витрат коливається: у 2022 році відбулося збільшення цього показника на 36%, а у 2023 році - зменшення на 4%, що пояснюється відображенням умовних процентних витрат при дисконтуванні зобов'язань з дебіторами. У 2024 році знов відбулося збільшення показника фінансових витрат на 22%.

Таблиця 2.6 - Аналіз формування чистого прибутку ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2021-2024рр.

Назва показника	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відхилення					
					2022/2021		2023/2022рр.		2024/2023рр.	
					+/-	%	+/-	%	+/-	%
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1474880	1702061	1894700	2035558	227 181	15,40	192 639	11,32	140 858	7,43
Собівартість реалізованої продукції	1011340	1126074	1204104	1303380	114 734	11,34	78 030	6,93	99 276	8,24
Валовий прибуток	463540	575987	690596	732178	112 447	24,26	114 609	19,90	41 582	6,02
Інші операційні доходи	5522	7022	10668	13800	1 500	27,16	3 646	51,92	3 132	29,36
Адміністративні витрати	149088	167077	257865	331258	17 989	12,07	90 788	54,34	73 393	28,46
Витрати на збут	271273	295891	351565	410297	24 618	9,07	55 674	18,82	58 732	16,71
Інші операційні витрати	8996	15991	17855	20505	6 995	77,76	1 864	11,66	2 650	14,84
Фінансові результати від операційної діяльності	39705	104050	73979	-16082	64 345	162,06	-30 071	-28,90	-90 061	-121,74
Інші фінансові доходи	2412	12635	3334	4491	10 223	423,84	-9 301	-73,61	1 157	34,70
Інші доходи	8352	-	883	316	-8 352	0,00	883	100	-567	-64,21
Фінансові витрати	28320	38682	37054	45089	10 362	36,59	-1 628	-4,21	8 035	21,68
Втрати від участі в капіталі	160	143	144	-	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	-	51466	73560	25900	51 466	100,00	22 094	42,93	-47 660	-64,79
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	21989	26394	-32562	-82264	4 405	20,03	-58 956	-123,36	-49 702	152,64
Податок на прибуток від звичайної діяльності	4931	5297	5443	14695	366	7,42	146	2,76	9 252	169,98
Чистий прибуток (збиток)	17058	21097	70826	-67569	4 039	23,68	49 729	235,72	-138 395	-195,40

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Чистий прибуток на протязі 2022-2023 років збільшувався, відповідно на 24% та 235%. А у 2024 році підприємство отримало збиток 67569 тис. грн.

Таким чином, основною причиною зменшення суми чистого прибутку, отриманого за результатами фінансово-господарської діяльності є збільшення темпів зростання всіх статей витрат в порівнянні із меншими темпами зростання всіх видів доходів.

Проаналізувавши основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» перейдемо до аналізу структури капіталу.

2.2. Аналіз структури капіталу підприємства за 2021-2024 роки.

Вертикальний та горизонтальний аналіз активів підприємства за 2020 - 2024 роки проведемо в табл. 2.7.

Як свідчать дані таблиці, на кінець 2022 року вартість майна підприємства збільшилася на 69531 тис. грн, або 8,17%, що свідчить про збільшення діяльності підприємства. Розглянемо причини, що вплинули на зміну валюти балансу. Необоротні активи підприємства збільшилися на 5111 тис. грн, або 0,8%. Натомість оборотні активи збільшилися на 64420 тис. грн, що у відносному вираженні становило 23,45%. Таким чином, головну роль у зміні майна підприємства зіграло нарощення оборотних активів. Змінилась і структура майна підприємства, зокрема, підвищилася його мобільність, оскільки частка оборотних активів зросла на 4,56 %, а необоротних – зменшилась на 4,56%, досягнувши значення 63,15%. Ми спостерігаємо нарощення оборотних активів на кінець 2022 року.

Таким же чином змінювалася вартість майна підприємства у 2023 році збільшилася на 147738 тис. грн., або на 16,05%. Необоротні активи збільшилися на 152604 тис. грн., тобто на 26,25%. Оборотні активи натомість зменшилися на суму на 4866 тис. грн. (1,43%). У структурі частка необоротних активів збільшилася пошти на 6%, а оборотних – зменшилася пошти на 6%.

Таблиця 2.7 – Порівняльний аналітичний баланс ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021		2022		2023		2024	
	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %
Активи								
Необоротні активи	576128	67,71	581239	63,15	733843	68,70	866716	72,92
Оборотні активи	274684	32,29	339104	36,85	334238	31,30	321809	27,08
Баланс	850812	100	920343	100	1068081	100	1188525	100
Пасиви								
Власний капітал	301352	35,42	322449	35,05	393275	36,83	325706	27,42
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	266905	31,37	270206	29,35	308023	28,83	295437	24,85
Поточні зобов'язання і забезпечення	282555	33,21	327688	35,60	366783	34,34	567382	47,73
Баланс	850812	100	920343	100	1068081	100	1188525	100

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

У 2024 році відбулися відповідні зміни. Вартість майна збільшилася на 120444 тис. грн. (11,27%). Необоротні активи збільшилися на 132873 тис. грн., тобто на 18,1%. Оборотні активи зменшилися на суму на 12429 тис. грн. (3,71%). У структурі частка необоротних активів збільшилася на 4,22%, а оборотних – зменшилася на 4,22%. Ми спостерігаємо зменшення оборотних активів на кінець 2024 року.

В цілому баланс має позитивні ознаки: зростання необоротних активів більшими темпами, ніж оборотних.

Зростання необоротних активів темпами, що перевищують темпи зростання оборотних активів, є фінансовою тенденцією, яка сигналізує про модернізацію виробництва і зменшення запасів та дебіторської заборгованості.

Що стосується джерел формування майна підприємства, то за 2022 і 2023 роки збільшилась сума власного капіталу відповідно на 21097 тис. грн (7,0%) та на 70826 тис. грн. (21,96%). У 2024 році сума власного капіталу зменшилася на 67569 тис. грн. (17,18%). У структурі частка власного капіталу у 2023 році збільшилася на 1,4%, а у 2024 році зменшилася на 9,41%. Це є негативною тенденцією.

Сума довгострокових зобов'язань і забезпечень на протязі 2022 і 2023 років поступово збільшувалася відповідно на 1,23% та на 14%, що свідчить про значне посилення залежності підприємства від кредиторів. А у 2024 році зменшилася на 4,1%.

Поточні зобов'язання і забезпечення на протязі досліджуваного періоду зростали, за 2021-2024 роки на 284827 тис. грн., або на 100,8 %.

У структурі за 2021-2024 роки частка власного капіталу зменшилася на 8%, частка довгострокових зобов'язань і забезпечень зменшилася на 6,52%, а частка поточних зобов'язань і забезпечень збільшилася на 14,52%.

Зростання вартості майна підприємства з точки зору джерел його формування відбулося за рахунок нарощення поточних зобов'язань і забезпечень. Негативною є тенденція збільшення поточних зобов'язань при

зменшенні довгострокових зобов'язань.

В цілому питома вага власного капіталу за досліджуваний період була суттєво менша за мінімальне нормативне значення 50%. Тому баланс має негативні ознаки: зменшення власного капіталу і збільшення поточних зобов'язань.

Для того, щоб визначити заходи по оптимізації досліджуваних показників, необхідно провести глибшу оцінку зміни всіх розділів активу і пасиву балансу підприємства за аналізований період.

Проаналізуємо динаміку складу і структури власного капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛБПРОМ» 2021-2024 роки. З таблиці 2.8 зробимо висновок, що впродовж досліджуваного періоду пайовий капітал на підприємстві був однаковим впродовж 2021 - 2024 років і дорівнював 163546 тис. грн. Частка у структурі власного капіталу становила у 2021 році – 54,27%, а у 2022 році вже 50,72%, у 2023 році – 41,58%, а у 2024 – 50,21%. Тобто частка пайового капіталу поступово зменшується.

Негативне значення нерозподіленого прибутку в бухгалтерському обліку називається непокритим збитком. Це свідчить про те, що витрати підприємства перевищили його доходи протягом діяльності, і компанія зазнала збитків. На відміну від прибутку, який збільшує власні кошти, сума непокритих збитків зменшує розмір власного капіталу підприємства. Коли баланс нерозподіленого прибутку опускається нижче нуля (дебетове сальдо), це сигналізує про проблеми, такі як виплата дивідендів, що перевищує чистий дохід, або збиткові періоди. Непокритий збиток може бути покритий за рахунок наступних прибутків, резервного капіталу. Виникнення непокритого збитку є наслідком накопичених збитків минулих років та поточного звітного періоду.

Додатковий капітал складає 11921 тис. грн. і на протязі всіх цих років у структурі складає приблизно однакову частку 3,9% - 3,7%.

Таблиця 2.8 – Динаміка складу і структури власного капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021		2022		2023		2024	
	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %
Зареєстрований (пайовий) капітал	163546	54,27	163546	50,72	163546	41,58	163546	50,21
Нерозподілений прибуток	-92664	-30,74	-69571	-21,57	-107576	-27,35	-175088	-53,75
Додатковий капітал	11921	3,95	11921	3,69	11921	3,03	11921	3,66
Капітал у дооцінках	218549	72,52	216553	67,16	325384	82,73	325327	99,88
Всього	301352	100	322449	100	393275	100	325706	100

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Таблиця 3.3 – Динаміка складу і структури довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021		2022		2023		2024	
	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %
Відстрочені податкові зобов'язання	14402	5,39	19699	7,30	47397	15,39	32657	11,06
Довгострокові кредити банків	57496	21,55	12405	4,59	32035	10,40	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	195007	73,06	238102	88,11	228591	74,21	262780	88,94
Всього довгострокових зобов'язань і забезпечень	266905	100	270206	100	308023	100	295437	100

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Найбільшу частку впродовж досліджуваного періоду займав капітал у дооцінках. Цей показник зростав з 72,52% у 2021 році до 99,88% у 2024 році. Це є негативною тенденцією.

Що до суми довгострокових зобов'язань і забезпечень (табл. 2.9), то в 2021 році цей показник дорівнював 266905 тис. грн., а в 2022 році показник становив 270206 тис. грн., у 2023 – 308023 тис. грн., а у 2024 році зменшився до 295437 тис. грн.

Дослідження структури довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» показало, що вони формувалися в основному за рахунок довгострокових кредитів банків та інших довгострокових зобов'язань. До них можуть належати відстрочені податкові зобов'язання, довгострокові кредити банків, облігації та інші заборгованості. Це може бути залучення нових довгострокових позик, переоцінка зобов'язань, нарахування відсотків, які збільшують суму основного боргу, або виникнення нових довгострокових розрахунків з іншими кредиторами. Тобто підприємство має можливість здійснити залучення позик.

Поточні зобов'язання і забезпечення підприємства (табл. 2.9) формувалися головним чином за рахунок поточної кредиторської заборгованості, частка якої перебувала в межах 84% - 76% за досліджуваний період. Тому кредиторська заборгованість була ключовим фактором зростання поточних зобов'язань підприємства. Головними її компонентами були кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, з податку на прибуток, кредиторська заборгованість за одержаними авансами. Була наявна також кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, з оплати праці і страхування, що оцінюється негативно та свідчить про порушення підприємством платіжної дисципліни при розрахунках зі своїми працівниками, державою та страховими організаціями.

Варто проаналізувати динаміку складу і структури зобов'язань ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» за 2021 – 2024 рр. (табл. 2.10).

Таблиця 2.9 – Динаміка складу і структури поточних зобов'язань і забезпечень ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021		2022		2023		2024	
	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %
Поточна кредиторська заборгованість	2021167	84,00	1963425	79,00	2920265	76,00	3882464	76,00
Поточні забезпечення	263 073	11,00	487 421	18,00	821 394	21,50	1 202 547	23,00
Інші поточні зобов'язання	79 715	5,00	100 017	3,00	130 123	2,50	97 163	1,00
Всього поточних зобов'язань і забезпечень	282555	100	327688	100	366783	100	567382	100

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Таблиця 2.10 – Динаміка складу і структури зобов'язань ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021		2022		2023		2024	
	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %	Сума, тис. грн.	Структура, %
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	266905	48,57	270206	45,19	308023	45,64	295437	34,24
Поточні зобов'язання і забезпечення	282555	51,43	327688	54,81	366783	54,36	567382	65,76
Всього зобов'язань	549460	100	597894	100	674806	100	862819	100

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Отже, зобов'язання ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» формувались головним чином за рахунок поточних зобов'язань і забезпечень, питома вага яких збільшилась від 51,43% до 65,76%.

Це свідчить про те, що підприємство фінансує свою діяльність переважно за рахунок залучених коштів у короткостроковому періоді, що підвищує вимоги до наявності поточних активів для погашення цих боргів. Якщо таке формування супроводжується нестачею власних обігових коштів, це може свідчити про зниження ліквідності (здатності вчасно розраховуватися за боргами) та залежність від постачальників чи банків.

Натомість, частка довгострокових зобов'язань і забезпечень зменшилась від 48,53 до 34,24%, що оцінюється позитивно, оскільки довгострокові зобов'язання і забезпечення відносяться до стабільних джерел фінансування підприємства.

Для того, щоб визначитися із висновком, доцільно провести подальше дослідження можливостей залучення кредитів цим підприємством в майбутньому.

Тепер проаналізуємо динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» за 2021–2024 роки (табл. 2.11).

У 2022 році дебіторська заборгованість зменшилася на 28,9%, а кредиторська збільшилася на 1,2%. Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською склало 134079 тис. грн. У 2023 році дебіторська заборгованість збільшилася на 36,0%, а кредиторська – на 14,0%. Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською склало 179601 тис. грн. У 2024 році дебіторська заборгованість зменшилася на 11,0%, а кредиторська – на 4,1%. Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською склало 181176 тис. грн.

Ми бачимо, що перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською збільшується повільно на протязі досліджуваного періоду.

Таблиця 2.11 - Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ»
2021-2024рр.

Показник	2021	2022	2023	2024	Відхилення					
					2022/2021 рр.		2023/2022		2024/2023	
					+/-	%	+/-	%	+/-	%
Дебіторська заборгованість (ДЗ)	132826	94415	128422	114261	-38411	-28,9	34007	36,0	-14161	-11,0
Кредиторська заборгованість (КЗ)	266905	270206	308023	295437	3301	1,2	37817	14,0	-12586	-4,1
Перевищення КЗ над ДЗ	134079	175791	179601	181176	41712	31,1	3810	2,16	1575	0,87
Коефіцієнт співвідношення ДЗ і КЗ	0,5	0,34	0,42	0,38	-0,16	-	0,08	-	-0,04	-

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Це свідчить про керований або стабільний процес використання залучених коштів для фінансування поточної діяльності. Це означає, що підприємство стає нетто-споживачем зовнішнього фінансування, але робить це без різких стрибків, що є менш ризикованим, ніж стрімке зростання заборгованості.

Слід зазначити, що в процесі виробничої діяльності кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську заборгованість. Деякі економісти – теоретики вважають, що це свідчить про раціональне використання засобів, оскільки підприємство залучає в оборот більше засобів, чим одержує з обороту. Але бухгалтери – практики оцінюють таку ситуацію тільки негативно, оскільки підприємство повинне погасити свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості.

Таким чином, кожен випадок виникнення дебіторської і кредиторської заборгованості повинен ретельно розглядатись на підприємстві з метою покращення рівня ліквідності і платоспроможності.

Формування активів здійснюється за рахунок власних і прирівняних до них засобів, мобілізації ресурсів на фінансовому ринку і надходження коштів від фінансово-банківської системи в порядку перерозподілу. Саме тому варто здійснити аналіз використання фінансових ресурсів на підприємстві.

Згідно таблиці 2.12 поступове збільшення необоротних активів на протязі досліджуваного періоду відбувалося за рахунок перш за все збільшення незавершених капітальних інвестицій (НКІ). Так у 2022 році НКІ збільшилися на 10%, у 2023 році – на 502%, у 2024 році – на 102%. Відповідно необоротні активи збільшувалися меншими темпами: у 2022 році - на 0,9%, у 2023 році – на 26,3%, у 2024 році – на 18,1%. А питома вага НКІ у структурі необоротних активів збільшувалася від 2% у 2022 році до 22% у 2024 році.

Ці показники свідчать про активну інвестиційну діяльність підприємства, спрямовану на майбутнє розширення. Це означає, що компанія акумулює витрати на будівництво, придбання або поліпшення основних засобів, але ці об'єкти ще не введені в експлуатацію.

Таблиця 2.12 - Динаміка складу і структури необоротних активів ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024	Відхилення					
					2022/2021 рр.		2023/2022		2024/2023	
					+/-	%	+/-	%	+/-	%
Нематеріальні активи	2420	3030	2902	2383	610	25,2	-128	-4,2	-519	-17,9
Незавершені капітальні інвестиції	14394	15830	95299	192762	1436	10,0	79469	502	97463	102
Основні засоби	496029	499466	635103	671032	3437	0,70	135637	27,2	35929	5,7
Всього необоротних активів	576128	581239	733843	866716	5111	0,9	152604	26,3	132873	18,1

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Таблиця 2.13 - Динаміка складу і структури оборотних активів ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024	Відхилення					
					2022/2021 рр.		2023/2022		2024/2023	
					+/-	%	+/-	%	+/-	%
Запаси	129808	202126	190995	194513	72318	55,7	-11131	-5,5	3518	1,8
ДЗ	132826	94415	128422	114261	-38411	-28,9	34007	36,0	-14161	-11,0
Гроші та їх еквіваленти	9456	35439	8570	5285	25983	275	-26869	-75,8	-3285	-38,3
Готова продукція	23367	37639	28308	41108	14272	61,1	-9331	-24,8	12800	45,2
Всього оборотних активів	274684	339104	334238	321809	64420	23,5	-4866	-1,4	-12429	-3,7

Джерело: Розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Питома вага основних засобів була значною: 86% у 2022 році, 86,5% у 2023 році, 77,4% у 2024 році. Величина вартості основних засобів збільшувалася, але повільними темпами. У 2022 році ця величина збільшилася на 0,7%, у 2023 році – на 27%, у 2024 році – на 5,7%.

Нематеріальні активи у 2022 році збільшилися на 25%, а у 2023 році зменшилися на 4% і у 2024 році теж зменшилися на 18%. Але питома вага нематеріальних активів у структурі незначна.

Проаналізуємо динаміку складу оборотних активів. Як свідчать дані таблиці 2.13, збільшення оборотних активів у 2022 році на 23,5% відбулося за рахунок збільшення грошей та їх еквівалентів на 275% і готової продукції на 61%. Збільшення оборотних активів за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів свідчить про підвищення ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Це означає, що компанія має більше «живих» грошей (готівка, кошти на рахунках) або високоліквідних інвестицій, які можна швидко конвертувати в гроші.

Як свідчать дані таблиці 2.13, поступове зменшення оборотних активів на протязі 2023-2024 років на 5,1% відбулося за рахунок зменшення грошей та їх еквівалентів за 2 роки на 114% та за рахунок зменшення готової продукції за 2 роки на 70%.

Запаси займають значну питому вагу в структурі оборотних активів: у 2021 році – 47%, у 2022 році – 60%, у 2023 році – 57%, у 2024 році – 60%.

У 2022 році при збільшенні запасів на 56% оборотні активи збільшилися на 23,5%, у 2023 році при зменшенні запасів на 6% оборотні активи зменшилися на 1,4%, а у 2024 році при збільшенні запасів на 1,8% оборотні активи зменшилися на 3,7%.

Дебіторська заборгованість у 2022 році зменшилася на 29%, у 2023 році збільшилася на 36%, а у 2024 році зменшилася на 11%.

Проаналізувавши використання фінансових ресурсів підприємства було з'ясовано, що на підприємстві треба звернути увагу на управління запасами. Управління запасами передбачає контроль за рівнем матеріальних

ресурсів і товарів для забезпечення їхньої наявності у потрібний час, мінімізуючи витрати на зберігання. Цей процес запобігає дефіциту (зупинці виробництва) та надлишку (заморожуванню капіталу), оптимізуючи логістику. Ключові елементи включають приймання, облік та автоматизоване поповнення запасів.

РОЗДІЛ 3

ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ»

3.1. Факторний аналіз темпів зростання власного капіталу підприємства ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ».

Підприємства сьогодні функціонують за умов науково-технічного прогресу та глобалізації. Ці процеси призводять до високої конкуренції на ринку і, як наслідок, змушують підприємства знаходити нові можливості, щоб перевершити своїх конкурентів. Для цього вони мають бути достатньо гнучкими у своїй діяльності та методах фінансового управління. За такої ситуації особливо важливу роль відіграє вміння правильно вибрати джерела фінансування та визначити пропорції формування капіталу підприємства, які, з одного боку, зможуть забезпечити суб'єкту господарювання фінансову стійкість, а з іншого – сформувати достатню успішність інвестування для своїх власників.

Ведення бізнесу вимагає від підприємства наявності необхідних активів, які можна придбати за рахунок певних джерел. Особливо важливу роль у цій ситуації відіграє вміння правильно вибирати джерела фінансування. Основним власним джерелом фінансування активів, незалежно від форми власності, є прибуток. Інтенсивність отримання в такий спосіб власного капіталу залежить від суми доходу, зменшеного на податкові відрахування державі, рівня витрат на отримання цього доходу та принципів розподілу чистого прибутку. Власний капітал формується всередині підприємства і є знов створеною ним вартістю. Таке фінансування називається самофінансуванням і для багатьох малих і середніх підприємств є основним джерелом фінансування, що в основному базується на перерозподілі чистого прибутку та використанні амортизації.

Проаналізуємо власний капітал підприємства табл.3.1, рис. 3.1.

Для ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» власний капітал на протязі 2021-2023 років зростав на 30,5% за три роки, а у 2024 році знизився на 17%. З таблиці 3.1 зробимо висновок, що впродовж досліджуваного періоду пайовий капітал на підприємстві був однаковим продовж 2021 - 2024 років і дорівнював 163546 тис. грн. Частка пайового капіталу у структурі поступово зменшується.

Таблиця 3.1 – Динаміка складу власного капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024
	Сума, тис. грн.	Сума, тис. грн.	Сума, тис. грн.	Сума, тис. грн.
Зареєстрований (пайовий) капітал	163546	163546	163546	163546
Нерозподілений прибуток	-92664	-69571	-107576	-175088
Додатковий капітал	11921	11921	11921	11921
Капітал у дооцінках	218549	216553	325384	325327
Всього	301352	322449	393275	325706

Джерело: Складено автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

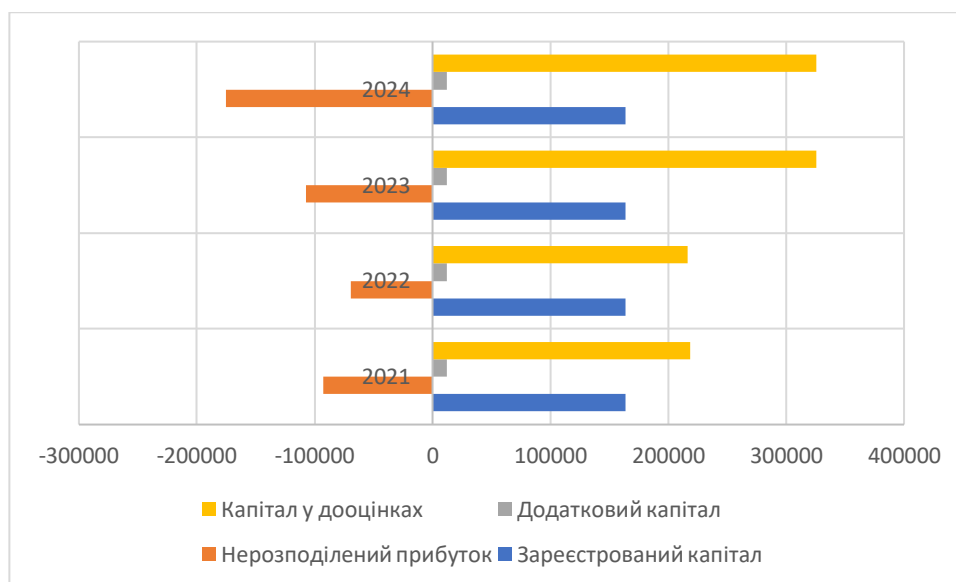

Рисунок 3.1 – Склад власного капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Джерело: Складено автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Негативне значення нерозподіленого прибутку в бухгалтерському обліку називається непокритим збитком. Це свідчить про те, що витрати підприємства перевищили його доходи протягом діяльності, і компанія зазнала збитків.

Додатковий капітал складає 11921 тис. грн. і на протязі всіх цих років у структурі складає приблизно однакову частку 3,9% - 3,7%.

Найбільшу частку впродовж досліджуваного періоду займав капітал у дооцінках. Цей показник був у 2021 році 72,52%, а у 2024 році - 99,88%. Це є негативною тенденцією.

Проведемо факторний аналіз темпів зростання власного капіталу у 2023 році (табл. 3.2).

Для заповнення таблиці використаємо формули:

$$\text{Мультиплікатор капіталу} = \frac{\text{сукупні активи}}{\text{власний капітал}} \quad (3.1)$$

$$\text{Рентабельність обороту} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка (Оборот)}} \times 100\% \quad (3.2)$$

Таблиця 3.2 - Дані для факторного аналізу темпів зростання власного капіталу у 2023 році в порівнянні з 2022 роком

Показник	Роки		Відхилення +/-
	2022	2023	
Капіталізований прибуток, тис. грн.	-69571	-107576	-38005
Чистий прибуток, тис. грн.	21097	70826	49729
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1702061	1894700	192639
Сукупні активи, тис. грн.	920343	1068315	147972
Власний капітал, тис. грн.	322449	393275	70826
Темп приросту власного капіталу за рахунок капіталізації прибутку, %	6,52	17,98	11,46
Рентабельність обороту (Роб), %	1,23	3,73	2,5
Рентабельність капіталу, %	6,54	18,00	11,46
Оборотність капіталу (Коб)	5,27	4,82	-0,45
Мультиплікатор капіталу (МК)	2,85	2,72	-0,13
Частка капіталізованого прибутку в загальній сумі чистого прибутку (Чоп)	-3,30	-1,52	1,78

Джерело: Складено і розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

$$\text{Оборотність капіталу} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Власний капітал}} \quad (3.3)$$

Капіталізований прибуток – ф.1 р.1420 Нерозподілений прибуток

$$\text{Темп приросту власного капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток} \times (1 - Д)}{\text{Власний капітал}} \times 100\% \quad (3.4)$$

Де Д – коефіцієнт дивідендних виплат (частка прибутку, що виплачується акціонерам);

(1-Д) – коефіцієнт капіталізації (реінвестування) прибутку.

З таблиці 3.2 ми бачимо, що збільшення власного капіталу у 2023 році на 70826 тис. грн. відбулося за рахунок збільшення сукупних активів на 147972 тис. грн. та збільшення рентабельності обороту на 2,5%.

Темп приросту власного капіталу збільшився за рахунок збільшення чистого прибутку на 49729 тис. грн., за рахунок зменшення частки прибутку, що іде на дивіденди та за рахунок збільшення ефективності використання капіталу на 11,46%.

Оборотність капіталу зменшилася на незначну величину 0,45, а мультиплікатор капіталу зменшився на 0,13. Частка капіталізованого прибутку в загальній сумі чистого прибутку на протязі 2022 та 2023 років має негативне значення. Це свідчить про те, що підприємство спрямувало більшу частину прибутку на виплату дивідендів акціонерам, замість реінвестування у розвиток.

Проаналізуємо зміну власного капіталу у 2024 році в порівнянні з 2023 роком по таблиці 3.3.

З таблиці 3.3 ми бачимо, що зменшення власного капіталу у 2024 році на 67569 тис. грн. відбулося за рахунок зменшення капіталізованого прибутку на 67512 тис. грн. та зменшення чистого прибутку на 138395 тис. грн.

При цьому збільшення сукупних активів на 11% та збільшення виручки від реалізації продукції на 7% вплинуло незначно.

Темп приросту власного капіталу у 2024 році знизився на значну

величину 38,63 за рахунок зниження чистого прибутку на 195% та за рахунок збільшення частки прибутку, що іде на дивіденди. При цьому рентабельність капіталу знизилася на 38,74%.

Таблиця 3.3 - Дані для факторного аналізу темпів зростання власного капіталу у 2024 році в порівнянні з 2023 роком

Показник	Роки		Відхилення +/-
	2023	2024	
Капіталізований прибуток, тис. грн.	-107576	-175088	-67512
Чистий прибуток, тис. грн.	70826	-67569	-138395
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	1894700	2035558	140858
Сукупні активи, тис. грн.	1068315	1188525	120210
Власний капітал, тис. грн.	393275	325706	-67569
Темп приросту власного капіталу за рахунок капіталізації прибутку, %	17,98	-20,65	-38,63
Рентабельність обороту (Роб), %	3,73	-3,31	-7,04
Рентабельність капіталу, %	18,0	-20,74	-38,74
Оборотність капіталу (Коб)	4,82	6,25	1,43
Мультиплікатор капіталу (МК)	2,72	3,65	0,93
Частка капіталізованого прибутку в загальній сумі чистого прибутку (Чоп)	-1,52	-2,59	-1,1

Джерело: Складено і розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Оборотність капіталу збільшилася на незначну величину 1,43, а мультиплікатор капіталу збільшився на 0,93. Частка капіталізованого прибутку в загальній сумі чистого прибутку на протязі 2023 та 2024 років має негативне значення. Це свідчить про те, що підприємство спрямувало більшу частину прибутку на виплату дивідендів акціонерам, замість реінвестування у розвиток.

У 2024 році власний капітал зменшився на 17%, а позиковий капітал (зобов'язання) збільшився на 28%. При цьому чистий прибуток зменшився на 195%, тому слід звернути увагу на структуру капіталу.

Система управління капіталом підприємства охоплює три основні підсистеми:

1. Підсистема управління формуванням капіталу передбачає забезпечення достатнього його обсягу, оптимізацію структури, підтримання

фінансової рівноваги, а також реалізацію заходів щодо реінвестування.

2. Підсистема управління використанням капіталу охоплює фінансування як необоротних, так і оборотних активів підприємства, здійснення фінансового контролю та зниження рівня фінансових ризиків.

3. Функціональна підсистема управління капіталом включає визначення цілей, завдань, принципів, функцій і методів, що формують основу організації управлінського процесу в цій сфері.

Головною метою управління капіталом підприємства є забезпечення належного його обсягу та формування такої структури, яка дозволяє ефективно фінансувати діяльність підприємства й досягати стратегічних цілей його функціонування.

Капітал підприємства формується з метою задоволення потреби в придбанні необхідних активів і оптимізації його структури для забезпечення умов продуктивного використання фінансових ресурсів.

З огляду на цю мету, процес формування капіталу підприємства ґрунтується на п'яти основних принципах:

1. Урахування можливостей розвитку господарської діяльності підприємства. Формування капіталу повинно враховувати перспективи зростання і розширення діяльності підприємства з урахуванням змін внутрішнього і зовнішнього середовища.

2. Відповідність структури та обсягу капіталу стратегічним завданням підприємства. Обсяг і структура капіталу повинні відповідати як потребам господарської діяльності на початковому етапі функціонування, так і забезпечувати його розвиток у довгостроковій перспективі.

3. Зв'язок між розміром капіталу та обсягом створюваних активів. Загальна потреба в капіталі визначається на основі необхідності фінансування як позаоборотних, так і оборотних активів.

При створенні нового підприємства розрахунок потреби в капіталі зазвичай здійснюється двома методами:

- прямиий метод — визначення загальної суми активів, необхідних для

старту господарської діяльності;

- непрямий метод — базується на розрахунку показника капіталомісткості продукції.

4. Формування оптимальної структури капіталу для забезпечення ефективного функціонування. Структура капіталу впливає на рентабельність власного капіталу й активів, платоспроможність, фінансову стійкість і рівень фінансових ризиків. Важливо досягти збалансованого співвідношення між ризиком і прибутковістю.

5. Мінімізація вартості капіталу. Підприємство повинно прагнути до залучення капіталу з мінімальними витратами, що досягається шляхом оптимального поєднання джерел фінансування та управління вартістю капіталу.

6. Максимальна ефективність використання капіталу. Капітал повинен бути задіяний у господарській діяльності з максимальною віддачою, що виражається у високому рівні рентабельності за допустимого рівня фінансового ризику.

Управління капіталом підприємства, як і загальна система управління, поділяється на два взаємопов'язані напрями залежно від часової перспективи: стратегічний і тактичний [10].

Стратегія управління визначає загальний вектор і підхід до використання ресурсів з метою досягнення довгострокових цілей. Зокрема, стратегічний розвиток підприємства потребує залучення додаткових фінансових ресурсів для модернізації матеріально-технічної бази. Стратегія встановлює певні межі та правила, що дозволяють зосередити управлінські зусилля на тих рішеннях, які відповідають обраному напрямку розвитку.

Тактика управління, своєю чергою, передбачає застосування конкретних методів, прийомів і управлінських дій, спрямованих на досягнення цілей у певних умовах і в конкретний момент часу. Основне завдання тактики полягає у виборі найбільш доцільного рішення та способу його реалізації з урахуванням поточної ситуації [22].

3.2. Обґрунтування пропозицій щодо оптимізації структури капіталу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ».

Ефективна політика управління структурою капіталу підприємств значно підвищить рівень фінансової стійкості, тому керівництво має сформувати оптимальний механізм управління структурою капіталу підприємства.

Структура капіталу впливає на рентабельність активів і власного капіталу, створюючи ідеальне співвідношення прибутковості та ризику протягом усього процесу розвитку компанії. Таким чином, кожне підприємство повинно розробити політику управління структурою капіталу, щоб максимізувати ринкову вартість [8].

Управління капіталом – це процес зміни розміру, структури та джерел формування капіталу з метою підвищення його ефективності використання. Механізми управління капіталом, створені на підприємствах передбачають:

- чітке встановлення цілей та завдань управління капіталом, контроль за їх дотриманням протягом планового періоду;
- удосконалення методики визначення та аналізу ефективності використання всіх видів капіталу;
- розробка напрямів оптимізації процесів управління капіталом, а також їх аналіз та впровадження;
- розробка методів управління високоліквідними активами підприємства;
- розробка загальних стратегій управління капіталом підприємства;
- використання економічних методів і моделей у процесах управління, особливо аналізу та планування;
- орієнтація на посилення внутрішнього впливу на процеси управління капіталом.

Основним питанням ефективного управління фінансовою стійкістю ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» є оптимальний розподіл капіталу. Результати виробничої та фінансової діяльності а, відповідно, й фінансова стійкість

підприємства багато в чому залежать від того, скільки коштів спрямовано в основні та оборотні кошти, якою мірою їх перерозподілено у сферу виробництва та в сферу обігу, в грошово- матеріальну форму.

Варто проаналізувати ефект фінансового левериджу на підприємстві та дослідити його динаміку впродовж 2021-2024 років (таблиця 3.4).

Проаналізувавши таблицю 3.4, ми зробили висновок, що протягом досліджуваного періоду ефект фінансового левериджу в ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» мав позитивні значення. Це було зумовлене тим, що підприємство залучало менші кредити, порівняно з економічною рентабельністю активів. Зокрема, за 2021–2024 рр. економічна рентабельність була значно вищою, ніж середня процентна ставка за кредитними коштами.

Ефект фінансового левериджу, що полягає в прирості коефіцієнта рентабельності власного капіталу.

$$\text{ЕФЛ} = (1 - C_{\text{ПР}}) \times (K_{\text{РА}} - B_{\text{кр}}) \times \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}} \quad (3.5)$$

Податковий коректор показує, як саме впливає різний рівень оподаткування прибутку. Не зважаючи на те, що даний показник практично не залежить від діяльності компанії (тому що ставка податку на прибуток встановлюється законодавством).

За таблицею 3.4 податковий коректор фінансового левериджу на протязі досліджуваного періоду є величиною постійною 0,82, оскільки компанія працює в Україні й податок на прибуток 18%.

Диференціал фінансового левериджу характеризує різницю між коефіцієнтом валової рентабельності активів і середнім розміром відсотка за кредит.

Таблиця 3.4 - Динаміка ефекту фінансового левериджу ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» 2021-2024 рр.

Показник	2021	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення		
					2022/2021	2023/2022	2024/2023
Валовий прибуток, тис. грн	463540	575987	690596	732178	112447	114609	41582
Середньорічна вартість капіталу (активів), тис. грн.	850812	920343	1068081	1188525	69531	147738	120444
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	301352	322449	393275	325706	21097	70826	-67569
Середньорічна вартість позикового капіталу, тис. грн.	549460	597894	674806	862819	48434	76912	188013
Економічна рентабельність активів, %	54,48	62,58	64,65	61,60	8,1	2,07	-3,05
Коефіцієнт фінансового левериджу	1,82	1,85	1,72	2,65	0,03	-0,13	0,93
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	-	-	-
Ставка за кредит, %	14,70	16,54	18,43	20,08	-	-	-
Ефект фінансового левериджу, %	59,36	69,84	65,19	90,22	10,48	-4,65	25,03
Частка власного капіталу, %	35,41	35,03	36,82	27,40	-0,38	1,79	-9,42
Частка позикового капіталу, %	64,59	64,97	63,18	72,60	0,38	-1,79	9,42

Джерело: Складено і розраховано автором згідно фінансової звітності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» [35].

Саме ця складова показує, чи приносять залучені кредити прибуток або збитки на власний капітал.

Значення диференціалу фінансового левериджу на протязі 2021-2023 років є величиною позитивною й поступово збільшується з 43,98% до 54,15%. А у 2024 році зменшується до 51,1%. Тобто у компанії є додатковий прибуток.

Коефіцієнт фінансового левериджу є тим важелем, який зображує позитивний або негативний ефект, що отримується за рахунок відповідного значення його диференціала. При позитивному значенні диференціала будь-який приріст коефіцієнта фінансового левериджу викликатиме ще більший приріст коефіцієнта рентабельності власного капіталу, а при негативному значенні диференціала приріст коефіцієнта фінансового левериджу призводитиме до ще більшого темпу зниження коефіцієнта рентабельності власного капіталу.

Для ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» у 2021 році коефіцієнт фінансового левериджу 1,82%, у 2022 – 1,85%, у 2023 – 1,72%. А у 2024 – 2,65%.

Знання механізму дії фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику дозволяє цілеспрямовано управляти як вартістю, так і структурою капіталу компанії.

Широта практичного застосування механізму фінансового левериджу також обумовлюється тим, що цей показник можна розрахувати не тільки в цілому, за всім обсягом позичкового капіталу, але і в розрізі кожного з його джерел (короткостроковими, довгостроковими кредитами та ін.).

Необхідно відзначити, що західні економісти вважають оптимальним значення фінансового левериджу на рівні 30-50%. На їх думку, якщо кредит приносить менше 30% додаткового прибутку, то залучення таких кредитів не є оптимальним рішенням. В той же час при значенні більше 50% - у компанії підвищуються фінансові ризики.

За нашими даними у підприємства ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» на протязі 2021-2024 років значення ефекту фінансового левериджу було вище 50%. У 2021 році ефект фінансового левериджу склав приблизно 59%, у 2022

– 70%, у 2023 – 65%, у 2024 році – 90%. Тобто залучення таких кредитів доцільно.

Отже, дослідження поняття фінансового левериджу як механізму управління структурою капіталу дало змогу зробити такі висновки:

1. Механізм фінансового левериджу є ефективним інструментом оптимізації структури капіталу.

2. Фінансовий леверидж показує, у скільки разів темпи зміни чистого прибутку підприємства перевищують темпи приросту його операційного прибутку. Ефект фінансового важеля показує, на скільки відсотків підвищується рентабельність власного капіталу підприємства за рахунок залучення позикового капіталу. Нарощення рентабельності власного капіталу може мати місце лише у випадку, коли економічна рентабельність використання всього інвестованого капіталу більша від середнього рівня фінансових витрат, пов'язаних із залученням позикових коштів.

3. За допомогою фінансового левериджу менеджери можуть впливати на діяльність компанії. Фінансові важелі управління та фінансові коефіцієнти тісно пов'язані між собою. Фінансовий леверидж характеризує пасив балансу, відображаючи проблеми структури капіталу.

4. При суттєвому розкиді величини процентних ставок необхідно використовувати середньозважену процентну ставку за всіма кредитами, що значно підвищує точність розрахунків.

5. При розрахунку ЕФЛ необхідно враховувати збільшення K_{RA} за рахунок додаткового прибутку, отриманого від використання цих кредитів.

Таким чином, проведення розрахунків ЕФЛ може дозволити суттєво оптимізувати структуру капіталу та отримати ефект від використання кредитів.

Отже, здійснивши аналіз ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства впродовж досліджуваного періоду, було з'ясовано, що підприємство на протязі 2021-2023 років працює ефективно. Власний капітал поступово зростає і чистий прибуток позитивний. А у 2024 році

власний капітал зменшується і має місце чистий збиток. На протязі досліджуваного періоду підприємство не є ліквідним і платоспроможним, низькі показники фінансової стійкості. Підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування.

Перевищення залученого (позикового) капіталу над власним свідчить про те, що підприємство фінансує свою діяльність переважно за рахунок кредитів, позик та кредиторської заборгованості, а не за рахунок власних коштів. Це впливає на фінансовий стан підприємства наступним чином:

- ✓ високий фінансовий ризик: значне перевищення позикового капіталу над власним підвищує ризик втрати фінансової стійкості, оскільки підприємство зобов'язане повертати позичені кошти незалежно від результатів своєї діяльності;
- ✓ високий коефіцієнт левериджу: коефіцієнт фінансового ризику (відношення позикового капіталу до власного) зростає, що вказує на залежність від зовнішніх кредиторів;
- ✓ вплив на власний капітал: в умовах високого залучення капіталу існує ризик зменшення власного капіталу через необхідність виплати відсотків та ймовірні збитки.

Загалом, треба спрямовувати діяльність підприємства на перевищення власного капіталу над залученим. Тільки так може створити стійкішу фінансову позицію для підприємства та забезпечити більшу фінансову незалежність і гнучкість в управлінні ресурсами.

ПрАТ «Концерн Хлібпром» у 2023 році отримувало значний приріст рентабельності власного капіталу від використання банківських кредитів та облігаційних позик. При цьому доцільним є розрахунок оптимальної структури капіталу для цього підприємства у плановому році (табл. 3.5).

В таблиці 3.5 наведено 5 варіантів структури капіталу, які дають змогу побачити межу зростання ефекту фінансового левериджу, а також відокремити фактичну структуру капіталу підприємства та її зміни в обидва напрямки.

Таблиця 3.5 Розрахунок оптимальної структури капіталу за критерієм максимальної рентабельності власного капіталу ПрАТ «Концерн Хлібпром» на плановий рік.

Показники	Варіанти структури капіталу				
	1	2 (плановий)	3	4	5
Сума власного капіталу, тис. грн.	393275	393275	393275	393275	393275
Можлива сума позикового капіталу, тис. грн.	597894	674806	786591	862819	928542
Загальна сума капіталу, тис. грн.	991169	1068081	1179866	1256094	1321817
Частка власного капіталу, %	40,0	37,0	33,0	31	30
Частка позикового капіталу, %	60,0	63,0	67,0	69	70
Коефіцієнт фінансового левериджу	1,52	1,72	2,0	2,19	2,36
Економічна рентабельність активів, %	64,65	64,65	64,65	64,65	64,65
Ставка відсотка за кредит без ризику (мінімальна), %	18,43	18,43	18,43	18,43	18,43
Премія за ризик, %	1,80	2,36	2,70	3,0	4,0
Ставка відсотка за кредит з урахуванням ризику, %	20,23	20,79	21,13	21,43	22,43
Сума прибутку без відсотків за кредит, тис. грн.	215241,8	242930,2	283172,8	310614,8	334275,1
Сума сплачених відсотків, тис. грн.	120954,0	140292,2	166206,7	184902,1	208272,0
Сума прибутку з урахуванням сплати відсотків, тис. грн	94287,8	102738,0	116966,1	125712,7	126003,1
Ставка податку на прибуток у десятковому вираженні	0,36	0,36	0,36	0,36	0,36
Сума чистого прибутку, тис. грн.	60344,2	65752,3	74858,3	80456,1	80642,0
Рентабельність власного капіталу, %	15,34	16,71	19,03	20,45	20,5
Приріст рентабельності власного капіталу (ЕФЛ), %	43,2	48,3	55,7	60,6	63,8

Джерело: Складено та розраховано автором.

Згідно проведених розрахунків ми можемо бачити, що рентабельність власного капіталу 20,5% могла бути досягнута при його частці 30% та питомій вазі позик – 70%. Але при цьому ефект фінансового левериджу досягає 63,8%.

При варіанті 2 досягається максимально оптимальна величина ефекту фінансового левериджу 48%. Отже оптимальною структурою є частка власного капіталу 37%, а позик - 63%. Зауважимо, що подальше зростання кредитів для підприємства буде невиправданим, оскільки це зумовить генерування надмірного фінансового ризику та загрози банкрутства.

Структура капіталу у 2024 році була надто ризикованою, тому варто зазначити, що для ПрАТ «Концерн Хлібпром» у плановому році доцільно було зменшити використання позик до 63%, а частку власного капіталу збільшити до 37%. При цьому можна було б звести фінансовий ризик до допустимого рівня та отримувати вигоду від використання кредитних ресурсів.

Таким чином, підприємство потребує нарощення власних коштів для оптимізації структури фінансових ресурсів. Зростання власного капіталу також забезпечить належний рівень фінансової стійкості підприємств, вихід з кризового фінансового стану та досягнення достатньої фінансової незалежності. Головним джерелом зростання власного капіталу є чистий прибуток підприємств, а тому необхідно приділити значну увагу управлінню фінансовими результатами. Також з метою забезпечення платоспроможності суб'єктів господарювання доцільно звернути увагу на удосконалення формування їх оборотного капіталу.

Від стану оборотного капіталу, швидкості його обігу залежать багато показників господарської діяльності підприємства, його фінансовий стан, а отже, і фінансова стійкість, платоспроможність та ліквідність. Економічна сутність ефективного використання оборотного капіталу визначається через процес управлінського впливу на діяльність підприємства з оптимізації обсягу і структури джерел його формування та раціонального використання в процесі обороту.

Під оборотним капіталом розуміють ресурси підприємства, які можуть

бути обернені в кошти протягом одного року або одного операційного циклу, авансовані на формування оборотних фондів і фондів обігу, з метою забезпечення безперервного процесу їх обігу та відтворення. Зміст кругообігу авансованої вартості у процесі розширеного відтворення і ролі оборотного капіталу в здійсненні даного процесу дозволяють виділити його економічні функції: забезпечення безперервності процесу виробництва і реалізації; економічний вплив на даний процес.

Зміст першої функції оборотного капіталу полягає в тому, що оборотний капітал як форма руху авансованої вартості визначає безперервність процесу виробництва і реалізації продукції, а безперервність обороту самого оборотного капіталу забезпечується за допомогою фінансово-кредитного механізму.

Друга функція оборотного капіталу базується на його економічному впливі на процес виробництва. Вплив оборотного капіталу на процес виробництва і реалізації продукції та його ефективність полягає не тільки в наявності у підприємства оборотного капіталу, але і в тому, яким чином даний оборотний капітал організований. Функції оборотного капіталу проявляються одночасно.

При цьому функція забезпечення безперервності обороту є абстрактною можливістю забезпечення безперервності виробництва, а реалізує фактично цю можливість функція економічного стимулювання виробництва. Між функціями оборотного капіталу існує й обернено пропорційна залежність. Визначення структури та тенденцій зміни елементів оборотного капіталу надають можливість ефективного управління як поточними активами підприємства, так і його розвитком.

Оборотний капітал – це одна з найбільш важливих категорій ринкової економіки. Якщо ж неправильно використовувати оборотний капітал, то фінансовий стан підприємства буде зазнавати негативних впливів та неодмінно погіршиться в майбутньому. Якщо аналізувати сумарний стан оборотних активів підприємств, які ведуть свою діяльність на території

України, то неодмінним фактом є те, що усі вони схильні до впливу різного роду негативних факторів та чинників ззовні.

Як результат – власний оборотний капітал не бере участі в повному обсязі в кругообігу коштів підприємств, а перетворюється в джерело погашення кредиторських заборгованостей. Оборотний капітал впливає на зміну всіх основних показників діяльності підприємства: обсяг випуску продукції, продуктивність праці, собівартість, ефективність використання основних фондів і так далі. Розвиток ринкових відносин дав додаткові можливості підприємствам у виборі форм і методів управління оборотним капіталом. У системі управління оборотним капіталом виділяють керуючу і керовану підсистеми, являють собою суб'єкти і об'єкти управління. Уся система управління складається з різного роду елементів, зокрема оборотного капіталу, джерел його формування та елементів оборотного капіталу економічних відносин, як наслідок кругообігу оборотного капіталу.

У керуючій підсистемі слід виділити відповідні суб'єкти управління – органи і служби управління, що використовують специфічні методи цілеспрямованого впливу на оборотний капітал. Функція організації в управлінні оборотним капіталом зводиться до створення умов для його ефективного функціонування. Мотивація як функція управління виражена в моральному та економічному стимулюванні працівників підприємства, оскільки необхідно підвищення зацікавленості членів трудового колективу в ефективному використанні виробничих запасів, прискорення обороту коштів у сферах виробництва та обігу, диференційоване залучення різних джерел оборотного капіталу. Існує ряд факторів, які впливають на формування оборотного капіталу і політику управління їм.

Залежно від сфери виникнення виділяють виробничі, фінансові, маркетингові чинники та загальноекономічні умови. Найбільш істотними виробничими факторами виступають сезонність виробництва і висока матеріаломісткість, що викликає додаткову потребу в джерелах оборотного капіталу у час найбільшого навантаження, а також значна фондоємність

виробничого процесу, яка відбивається на величині оборотного капіталу, що авансується в постійні витрати [24].

Завдяки поступовому впровадженню сучасних форм організації, методів контролю та елементів планування, українські підприємства відкривають для себе горизонт нових можливостей, який у майбутньому підвищить їх фінансовий стан до кращого. Звичайно одна із основних причин покращення управління активів промислового підприємства є максимізація прибутку на вкладений капітал та збереження хорошого рівня платоспроможності підприємства. Наступним кроком який відіграє також чималу роль в управлінні оборотним капіталом підприємства є підтримання співвідношення між рентабельністю підприємства та платоспроможністю, яке здійснюється за допомогою відповідної суми структури оборотного капіталу.

В процесі формування вкрай важливих джерел фінансування оборотного капіталу підприємствам необхідно дотримуватися порядку, а саме здійснювати:

1. Ретроспективний аналіз оборотного капіталу підприємства.
2. Вибір оптимальної моделі управління оборотним капіталом.
3. Оптимізація суми оборотних активів.
4. Оптимізація співвідношення змінної та постійної частин оборотних активів.
5. Забезпечення необхідної ліквідності оборотного капіталу.
6. Підвищення рентабельності оборотного капіталу.
7. Мінімізація втрати оборотного капіталу в процесі його використання.
8. Формування принципів фінансування оборотного капіталу.
9. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів.

Ще одним показником оцінки ефективності використання оборотного капіталу виступає рентабельність, яка в свою чергу є відображенням розміру кінцевого результату підприємницької діяльності по відношенню до одиниці оборотного капіталу, який використовується на підприємстві. Такі величини як рентабельність оборотного капіталу та його оборотність можна

охарактеризувати тим, що вони перебувають під впливом його структури.

Отож для здійснення процесу удосконалення роботи пов'язаної з управлінням оборотним капіталом підприємства, особливу увагу варто звернути на мінімізацію дебіторської заборгованості, регулювання наявних грошових потоків, та структурованої оптимізації товарних запасів. Проте варто не забувати, що увагу потрібно приділяти кожному із трьох наявних величин, адже надлишкова максимізації уваги на одному із пунктів може призвести до порушення фінансової стабільності та платоспроможності підприємства.

Якщо виконувати оцінку значущості кожної з функцій управління для регулювання оборотного капіталу і підвищення ефективності його використання, то першочерговим завданням виявиться мотивація. Потрібен механізм стимулювання працівників у прискоренні оборотності оборотного капіталу на кожному підприємстві. Результатом прискорення оборотності оборотного капіталу виступає отримання додаткового прибутку.

Формування системи матеріального стимулювання можливо в двох напрямках: коли максимально допустима оборотність, установлена як норматив для певного працівника або підрозділу, виступає основою виплати заробітної плати та премій і коли використовується шкала знижувальних або підвищувальних коефіцієнтів за уповільнення або прискорення базової оборотності.

Прискорення оборотності оборотного капіталу можна досягти, ґрунтуючись на таких методах:

- 1) прискорення оборотності дебіторської заборгованості;
- 2) зниження витрат на зберігання;
- 3) упровадження нових інноваційних технологій і техніки;
- 4) своєчасні поставки сировини, без наднормативних запасів, в установленому асортименті.

Варто зауважити на тому, що одна із над важливих завдань в процесі управління дебіторською заборгованістю є процес синхронізації термінів

погашення кредиторської заборгованості та надходження виплат від дебіторів. Задля того, щоб вирішити дану проблему, варто звернути увагу на оборотну політику та роботу з платіжками. Суть політики повинна полягати в тому, щоб вона опрацьовувала політику управління заборгованістю із відповідним контролем та моніторингом продаж.

Одним з елементів системи управління оборотним капіталом підприємства також виступає управління грошовими потоками. Проблему оптимізації грошових потоків рекомендується вирішувати в процесі вдосконалення економічної роботи в сфері управління оборотним капіталом. У системі управління грошовими потоками найбільш важливе місце відводиться процесу їх оптимізації. При здійсненні оптимізації грошових потоків враховуються фактори (внутрішні та зовнішні), які впливають на їх обсяги і характер формування в часі. Заключним етапом при оптимізації є забезпечення умов максимізації чистого грошового потоку підприємства.

ВИСНОВКИ

Структуру капіталу підприємства слід визначати як частку співвідношення фінансових ресурсів підприємства, залучених на довгостроковій та короткостроковій основі у позику або власність, необхідних для задоволення потреб фінансових та господарської діяльності для реалізації стратегічних пріоритетів стабілізації фінансового стану. Це визначення відрізняється від розглянутих у джерелах [8; 9; 11; 14; 20; 22] комплексним характером, що поєднує мету, елементи та умови формування капіталу підприємством.

Розглядаючи численні публікації з оптимізації структури капіталу підприємства та враховуючи принцип збалансованості, можна сказати, що єдино можлива пропорція між матеріалами і фінансовими складовими має бути 1:1, а розмір частки інтелектуального капіталу жодним чином не вивчається та не враховується експертами до структури капіталу.

Управління капіталом – це управління структурою та вартістю джерел фінансування (зобов'язань) для підвищення прибутковості власного капіталу та спроможності підприємства розраховуватися з кредиторами та акціонерами [4, с. 41].

Приватне акціонерне товариство «Концерн Хлібпром» (ПрАТ «Концерн Хлібпром») займається виробництвом хлібних, хлібобулочних, кондитерських та тістових напівфабрикатів [39;40].

ПрАТ «Концерн Хлібпром» – одне з найбільших підприємств з виробництва хліба на українському ринку, воно було створено у 2003 році. Компанія включає в себе 5 виробничих підприємств: 2 хлібозаводи у Львові («№1» та «№5»), завод з виготовлення хлібобулочних напівфабрикатів, завод в центральному регіоні країни «Вінницяхліб» та борошномельний комплекс «Явірмлин». У 2014 році компанія також почала виготовляти каву, і зараз активно працює в цьому напрямку [26].

Цех кондитерських виробів – хлібне підприємство, яке при запровадженні європейських сортів хліба, проводить консультації з технологами з таких країн як: Бельгія, Франція, Австрія, Німеччина, Італія, Польща.

Було проаналізовано основні показники діяльності підприємства ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2021-2024 роки. По таблиці 2.1 можна побачити, що чистий дохід від реалізації продукції на протязі 2021-2024 років поступово зростає і досягає 2035558 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції теж поступово зростає на протязі аналізованого періоду і досягає у 2024 році 1303380 тис. грн.

Величина витрат на 1 грн реалізованої продукції на протязі цих років знаходиться майже на одному рівні 0,69-0,64 грн/грн. Це свідчить про нормальну ситуацію на виробництві.

Власний капітал на протязі 2022-2023 років зростає відповідно на 7% та на 22%, а у 2024 році зменшується на 17%. Це негативна тенденція.

Фінансовий результат від операційної діяльності у 2022 році збільшився аж на 162%, а потім став зменшуватися у 2023- на 29%, у 2024 – майже на 122%. Це є негативною тенденцією. Відіграє велику негативну роль війна на Україні.

Чистий прибуток на протязі 2021-2023 років збільшувався відповідно на 24% -2022 рік, 235% - 2023 рік, а от у 2024 році зменшився на 195%. Це свідчить про те, що у 2024 році була складна ситуація на підприємстві.

За даними табл. 2.2 можна зробити висновок, що за 2021-2024рр. підприємство не є абсолютно ліквідним, так як не виконується перша нерівність, тобто у підприємства не достатньо грошових коштів для розрахунку за своїми поточними зобов'язаннями. Також на протязі досліджуваного періоду не виконується третя нерівність, тобто запаси не покривають довгострокові зобов'язання. Це критичний сигнал, який вказує на неможливість вчасно розрахуватися за боргами, вимагає реструктуризації або додаткового фінансування. Нерівність $A4 \leq P4$ має балансуєчий характер. Її

виконання свідчить про наявність у підприємства власних оборотних коштів. Але для нашого підприємства ця умова не виконується на протязі 2021-2024 років. Тобто у підприємства недостатньо власних оборотних коштів.

В цілому баланс має позитивні ознаки: зростання необоротних активів більшими темпами, ніж оборотних. Зростання необоротних активів темпами, що перевищують темпи зростання оборотних активів, є фінансовою тенденцією, яка сигналізує про модернізацію виробництва і зменшення запасів та дебіторської заборгованості.

Що стосується джерел формування майна підприємства, то за 2022 і 2023 роки збільшилась сума власного капіталу відповідно на 21097 тис. грн (7,0%) та на 70826 тис. грн. (21,96%). У 2024 році сума власного капіталу зменшилася на 67569 тис. грн. (17,18%). У структурі частка власного капіталу у 2023 році збільшилася на 1,4%, а у 2024 році зменшилася на 9,41%. Це є негативною тенденцією.

У структурі за 2021-2024 роки частка власного капіталу зменшилася на 8%, частка довгострокових зобов'язань і забезпечень зменшилася на 6,52%, а частка поточних зобов'язань і забезпечень збільшилася на 14,52%.

В структурі власного капіталу найбільшу частку впродовж досліджуваного періоду займав капітал у дооцінках. Цей показник зростав з 72,52% у 2021 році до 99,88% у 2024 році. Це є негативною тенденцією.

Що до суми довгострокових зобов'язань і забезпечень (табл. 2.9), то в 2021 році цей показник дорівнював 266905 тис. грн., а в 2022 році показник становив 270206 тис. грн., у 2023 – 308023 тис. грн., а у 2024 році зменшився до 295437 тис. грн.

Негативне значення нерозподіленого прибутку в бухгалтерському обліку називається непокритим збитком. Це свідчить про те, що витрати підприємства перевищили його доходи протягом діяльності, і компанія зазнала збитків. Виникнення непокритого збитку є наслідком накопичених збитків минулих років та поточного звітного періоду.

При проведенні факторного аналізу темпів зростання власного капіталу

у 2023 році ми бачимо, що збільшення власного капіталу у 2023 році на 70826 тис. грн. відбулося за рахунок збільшення сукупних активів на 147972 тис. грн. та збільшення рентабельності обороту на 2,5%. Темп приросту власного капіталу збільшився за рахунок збільшення чистого прибутку на 49729 тис. грн., за рахунок зменшення частки прибутку, що іде на дивіденди та за рахунок збільшення ефективності використання капіталу на 11,46%.

З таблиці 3.3 ми бачимо, що зменшення власного капіталу у 2024 році на 67569 тис. грн. відбулося за рахунок зменшення капіталізованого прибутку на 67512 тис. грн. та зменшення чистого прибутку на 138395 тис. грн. При цьому збільшення сукупних активів на 11% та збільшення виручки від реалізації продукції на 7% вплинуло незначно. Темп приросту власного капіталу у 2024 році знизився на значну величину 38,63 за рахунок зниження чистого прибутку на 195% та за рахунок збільшення частки прибутку, що іде на дивіденди. При цьому рентабельність капіталу знизилася на 38,74%.

За нашими даними у підприємства ПрАТ «КОНЦЕРН ХЛІБПРОМ» на протязі 2021-2024 років значення ефекту фінансового левериджу було вище 50%. У 2021 році ефект фінансового левериджу склав приблизно 59%, у 2022 – 70%, у 2023 – 65%, у 2024 році – 90%. Тобто залучення таких кредитів доцільно.

При цьому доцільним є розрахунок оптимальної структури капіталу для цього підприємства на плановий рік. В таблиці 3.5 наведено 5 варіантів структури капіталу, які дають змогу побачити межу зростання ефекту фінансового левериджу, а також відокремити фактичну структуру капіталу підприємства та її зміни в обидва напрямки. Згідно проведених розрахунків ми можемо бачити, що рентабельність власного капіталу 20,5% могла бути досягнута при його частці 30% та питомій вазі позик – 70%. Але при цьому ефект фінансового левериджу досягає 63,8%.

При варіанті 2 досягається максимально оптимальна величина ефекту фінансового левериджу 48%. Отже оптимальною структурою є частка власного капіталу 37%, а позик - 63%. Зауважимо, що подальше зростання

кредитів для підприємства буде невиправданим, оскільки це зумовить генерування надмірного фінансового ризику та загрози банкрутства.

Структура капіталу у 2024 році була надто ризикованою, тому варто зазначити, що для ПрАТ «Концерн Хлібпром» у плановому році доцільно було зменшити використання позик до 63%, а частку власного капіталу збільшити до 37%. При цьому можна було б звести фінансовий ризик до допустимого рівня та отримувати вигоду від використання кредитних ресурсів.

Таким чином, підприємство потребує нарощення власних коштів для оптимізації структури фінансових ресурсів. Зростання власного капіталу також забезпечить належний рівень фінансової стійкості підприємств, вихід з кризового фінансового стану та досягнення достатньої фінансової незалежності. Головним джерелом зростання власного капіталу є чистий прибуток підприємств, а тому необхідно приділити значну увагу управлінню фінансовими результатами. Також з метою забезпечення платоспроможності суб'єктів господарювання доцільно звернути увагу на удосконалення формування їх оборотного капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алескерова Ю. В., Червань О. Г. Управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Випуск 33. С. 265-271. DOI : <https://doi.org/10.32843/infrastruct33-39>.
2. Бланк О. І., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств : підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с. DOI : <https://doi.org/10.31617/p.knute.2017-1378>
3. Брейлі Р., Майерс С., Аллен Ф. Принципи корпоративних фінансів: підручник. Том 1,2. 2008. 1012с. URL : <https://go.11klasov.net/11462-principyu-korporativnyh-finansov-brejli-r-majers-s.html> (дата звернення: 11.03.2026).
4. Бровко Л. І., Водолазська О. А., Ісмайлова С. І. Формування фінансових ресурсів аграрних підприємств України в умовах воєнних дій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 22. С. 118-123. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.22.118>
5. Брю С., Макконнелл К. Економікс: підручник. 2003. 972 с. URL : <https://infotour.in.ua/mconnell.htm> (дата звернення: 15.03.2026).
6. Бутинець Ю. Ф. Економічна сутність капіталу: історичний вимір. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2010. №51(1). URL : <https://ideas.repec.org/a/scn/000ven/68920.html> (дата звернення: 11.03.2026).
7. Велика О., Ястремська О. Особливості системи управління фінансовими ресурсами промислових підприємств. *Development Management*. 2021. Том 19 № 1. С. 15–22. URL : <https://devma.com.ua/uk/journals/t-19-1-2021> (дата звернення: 11.03.2026).
8. Велика О. Ю., Козлова І. М. Особливості управління структурою капіталу підприємств України. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Випуск 80. С.76-81. DOI : <https://doi.org/10.32782/bses.80-12>.

9. Вівчар О. Й., Кос Т. Ю. Сучасні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Young Scientist*. 2023. № 4(116). С. 115-119. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-23>
10. Гарасим П. М., Лобода Н. О. Власний капітал підприємства як об'єкт обліково-аналітичної діяльності. *Економічні науки*. 2015. Вип. 12(1). С. 67–73. URL : <http://nbuv.gov.ua/UJRN/esnof> (дата звернення: 18.03.2026).
11. Гончаренко А. С. Сутність і зміст поняття «якість структури капіталу» підприємства. *Бізнес Інформ*. 2021. №3. С. 231-241. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_3_35 (дата звернення: 18.03.2026).
12. Гуня В.О., Ковальчук Т. І. Визначення сутності власного капіталу та особливості його обліку у сучасних умовах господарювання. *Сталий розвиток економіки*. 2016. № 4. С. 102-108. URL : <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/342/326> (дата звернення: 18.03.2026).
13. Дмитрук В. О., Максимець Ю. В. Сутність категорії «капітал підприємства» відповідно до сучасних досліджень в цій сфері. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» 2020. №5 URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2020/101.pdf. (дата звернення: 18.03.2026).
14. Домбровська С. О. Оптимізація структури капіталу підприємства в умовах невизначеності економічного середовища. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1. С. 100-107. URL : <http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue> (дата звернення: 18.03.2026).
15. Домбровська С. О. Структура капіталу підприємства: сучні проблеми та парадигма розвитку: монографія. Харків. «Діса плюс». 2020. 256 с.
16. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 6-те вид., перероб. і доп. Київ: Знання-Прес, 2007. 719 с. URL : https://vpu7.com.ua/documents/e-library/economy/ekonomichna_teoriia_bazylevych.pdf (дата звернення: 18.03.2026).

17. Євтушевська О. О., Чернов К. І. Теоретичні аспекти власного капіталу підприємства: сутність та структура. *Food Industry Economics*. 2020. № 12(3). С. 17-24. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v12i3.1812>.
18. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навчальний посібник. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с. URL : <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/1260> (дата звернення: 18.03.2026).
19. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2014. Вип. 4. С. 153–156. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2014_4_34. (дата звернення: 18.03.2026)
20. Квасницька Р., Мрозовський Я. Критеріальні підходи до формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2021. № 2. С. 12–18. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mdes_2021_2_4 (дата звернення: 15.03.2026).
21. Ковальчук І. В., Шевчук В. К. Основні етапи управління капіталом підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 6. С. 50–53. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2016_6_14. (дата звернення: 18. 03.2026).
22. Комазов П. В., Вакуленко Т. С. Управління структурою капіталу підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 4(1). С. 99–103. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_4\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_4(1)_22). (дата звернення: 18.03.2026).
23. Корчук Марія. «Концерн Хлібпром» модернізував виробництво: встановлено нову лінію. *Нафторинок*. 2025. 14 липня. URL : <https://www.nefteryuk.info/novosti/koncern-hlibprom-modernizuvav-virobnictvo> (дата звернення: 02.03.2026).
24. Кочкодан В.Б. Сутність капіталу з позицій фінансового менеджменту та економічного ресурсу. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 2. С. 294-297. URL : https://uniер.km.ua/pdf/_2_2012.pdf (дата звернення: 18. 03.2026).

25. Кравченко Віталій. Вісім трендів, які визначають майбутнє хлібного ринку. 25 ЛЮТОГО 2020. URL : <https://mind.ua/publications/20208077-8-trendiv-yaki-hlibnogo-rinku> (дата звернення: 20.03.2026)
26. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент. 2-е вид.: підручник. Київ: Центр учбової літератури. 2009. 520 с. URL : <http://moodle.nati.org.ua/mod/resource/view.php?id=10302> (дата звернення: 15.03.2026).
27. Кремень В. М., Кремень О. І., Кравченко А. В. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2020. № 11. С. 19-22. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2020.11.4>
28. Кузенко Т., Литовченко О., Сабліна Н. Шляхи удосконалення управління структурою капіталу підприємства. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. № 4. С. 81-88. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-14>
29. Ларіонова К., Капінос Г. Механізм управління капіталом підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 3. С. 147–154. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-20> (дата звернення: 18.03.2026).
30. Ловінська І. Г. Сутність власного капіталу підприємства з позицій обліку. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 20. С. 328–333. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2012_20_41. (дата звернення: 18. 03.2026).
31. Лубкей Н.П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Т. 1. № 1. С. 38-45. URL : <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/lubkey.pdf> (дата звернення: 18. 03.2026)
32. Макаренко Ю. П., Клименко Д. О. Формування оптимальної структури капіталу з метою забезпечення фінансової стійкості підприємства. Економіка та держава. 2022. Вип. 1. С. 45–49. DOI : <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.1.45>.
33. Ніколаєнко, С. М., Куліш С. Г., Янченко А.В. Аналіз виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2020.

№ 3(20). С. 252-258. URI : <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/40439>
(дата звернення: 20.03.2026).

34. Новойтенко І. В., Малиновський В. В. Стан та основні тренди розвитку хлібопекарської промисловості України. *Ефективна економіка*. 2020. №11.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.11.52>

35. Офіційний сайт ПрАТ «Концерн Хлібпром». URL : <https://hlibprom.com.ua/investor/page/6> (дата звернення: 20.03.2026)

36. ПрАТ «Концерн Хлібпром». URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D1%80%D0%BD_%D0%A5%D0%BB%D1%96%D0%B1%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC (дата звернення: 20.03.2026)

37. Патута О.С., Пришко К.Є. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 323-327. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/58.pdf (дата звернення: 18.03.2026)

38. Пігуль Н. Г., Дехтяр Н. А., Пігуль Є. І. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 48. С. 251–256. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/48.pdf (дата звернення: 18.03.2026).

39. Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 16–23. DOI : 10.32702/2306-6806.2020.7.16.

40. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 5. С. 53-58. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2016/12.pdf (дата звернення: 18.03.2026).

41. Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої

здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: Наказ Міністерства фінансів України від 14.07.2016 № 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text> (дата звернення: 15.03.2026).

42. Птащенко Л. О. Інструментарій управління капіталом, як інвестиційним ресурсом у сфері бізнесу. *Економіка і регіон*. 2023. № 4 (91). DOI : 10.26906/EiR.2023.4(91).3208.

43. Сілакова Г. В., Петухова О. М. Сучасні погляди на управління власним капіталом підприємства. *Інтелект XXI*. 2018. № 3. С. 101–105. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2018_3_23. (дата звернення: 18. 03.2026).

44. Харчук С. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 110–113. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/6_2015/26.pdf (дата звернення: 04.03.2026).

45. Щербань О. Д., Невдачина О.І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 3 (14). С. 284–289. URL : http://www.pev.kpu.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/49.pdf (дата звернення: 15.03.2026).

46. Щербань О. Д. Місце кредиторської заборгованості у структурі позикового капіталу підприємства. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2020. Випуск 2(58). С. 30–34. DOI : <https://doi.org/10.32847/business-navigator.58-6>.

47. Смирна О. В., Ізмайлова Н. В. Сучасний стан та проблеми формування капіталу українських підприємств в умовах кризових явищ. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.92>

ДОДАТКИ